

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VÝVOJ ÚSTAVNÍHO POŘÁDKU V ČESKÉ
REPUBLICCE**

Autor práce: Anna Šimčíková

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. František Šnitr

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2022

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Anna Šimčíková
E-mail: anna.simcikova@seznam.cz

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná
Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Vývoj ústavního pořádku v České republice

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Development of the Constitutional Order of the Czech Republic

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií
Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): Mgr. František Šnitr

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): březen, 2021

Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem bakalářské práce je analýza vývoje Ústavy České republiky a historicky důležitých událostí, které ho doprovázely, mezi léty 1918-1992. Dále pak analýza významu jednotlivých Ústav v čase jejich působení a porovnání Ústavy České republiky s Ústavou Spojených států amerických a Ústavou Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku.

Student: Anna Šimčíková	18.3.2021	
Vedoucí práce: Mgr. František Šnitr	18.3.2021	

Schvalují zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	25.5.2021	
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	26.5.21	
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	31.5.2021	

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Františku Šnitrovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

Práce zpracovává rešerši vzniku a vývoji práva od prvních právních dokumentů a mezinárodních smluv, přes středověké právo a novověk po současnost.

První část shrnuje prvotní zmínky a dochované právní dokumenty a smlouvy v dějinách lidstva. Téma je dále rozvedeno s ohledem na vývojovou etapu evropské kultury se zaměřením na politicky, ekonomicky a vojensky vlivné země. Druhá část se úzce zaměřuje na České země a vývoj práva, ústavy a ústavního pořádku na jejich území. Nejvíce pozornosti je věnováno 19. a 20. století, která byla klíčová pro vytváření Ústavy do stavu, v jakém ji známe dnes. Třetí část práce se věnuje tématu současných Ústav, jejichž problematiku sleduje na příkladu tří zemí, tj. České republiky, Velké Británie Spojených států Amerických. V závěru této části je téma rozšířeno o rozbor a porovnání jednotlivých ústavních pořádků.

ŠIMČÍKOVÁ A., *Vývoj ústavního pořádku v České republice: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2022, 60 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. František Šnitr

Klíčová slova: Česká republika, demokracie, Ústava, ústavní vývoj

ABSTRACT

The thesis deals with the research of the origin and development of law from the first legal documents and international treaties, through medieval law and modern times to the present.

The first part summarizes the initial mentions and preserved legal documents and treaties in the history of mankind. The topic is further elaborated in regard to the developmental stage of European culture with a focus on politically, economically and militarily most influential countries. The second part focus closely on the Czech lands and the development of law, constitution and constitutional order in their territory. Main attention is paid to the 19th and 20th centuries, which were key decades in creating the Constitution as we understand it today. The third part of the thesis research the topic of current institutes, whose issues follow the example of three countries, ie the Czech Republic, Great Britain and the United States of America. At the end of this part, the topic is extended by an analysis and comparison of individual constitutional orders.

ŠIMČÍKOVÁ A., Development of the Constitutional Order in the Czech Republic: Bachelor's Thesis. České Budějovice: University of European and Regional Studies, 2022, 60 pp. Thesis supervisor: Mgr. František Šnitr

Keywords: Czech Republic, democracy, Constitution, constitutional development

Obsah

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce.....	9
2 Společné dějiny	10
2.1 Starověk	10
2.2 Středověk a Novověk.....	15
3 Právní vývoj Českých zemí.....	22
3.1 Velkomoravská říše	22
3.2 Středověk	22
3.3 Novověk.....	30
3.4 Moderní dějiny	41
4 Ústava České republiky, Velké Británie a USA.....	50
4.1 Ústava České republiky	50
4.2 Ústava Spojených států amerických	52
4.3 Ústava Velké Británie.....	53
Závěr.....	55
Seznam použitých zdrojů	57

Úvod

Bakalářská práce 'Vývoj ústavního pořádku České republiky' se zaměřuje na problematiku vývoje ústavního pořádku České republiky a jeho širší historický mezinárodní vývoj. Studium historie práva a událostí, které s ním přímo i nepřímo souvisí umožňuje analyzovat a uvést do souvislostí současné právní úkazy.

Práce zpracovává řešerši tématu vývoje Ústavy České republiky a právní dokumenty, které jí předcházejí a jejichž vývoj Ústavu formoval. Postupná integrace myšlenky právního dokumentu tohoto rozsahu dokumentuje desítky let vývoje a kulturního rozvoje ze kterého ústavní pořádek vychází. Práce téma vývoje ústavního pořádku zpracovává ve třech stupních.

První se zabývá společnými obecnými právními dějinami, kde jsou zdůrazněny nejvýznamnější právní úpravy v dějinách lidstva, s důrazem na vývoj na evropském kontinentu, a historické události, které s nimi úzce souvisí.

Druhá část rekapituluje dějiny Českých zemí vedoucí až ke vzniku České republiky. V této části jsou popsány významné společenské události, které se bezprostředně týkají právní historie a které jsou často spjaty s významnými evropskými rody a jejich vlivem na české právní prostředí. V této části práce je zahrnuto období vývoje Českého království Přemyslovců a následujících vládnoucích rodů, období vzniku Československé republiky, dále pak protektorát Čechy a Morava a danou část uzavírá téma ústavního vývoje v době socialistického Československa.

Práce je v její závěrečné části věnována tématu vývoje současné ústavy České republiky, Velké Británie a Spojených států Amerických. Práce tyto tři ústavní dokumenty analyzuje a získané informace shrnuje v několika základních bodech.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je analýza vývoje Ústavy České republiky a historicky důležitých událostí, které ho doprovázely, tj. především mezi léty 1918–1992. Na příkladech Ústav cizích států je provedena analýza významu jednotlivých Ústav v čase jejich působení. V práci je dále provedeno srovnání Ústavy České republiky s Ústavou Spojených států amerických a Ústavou Spojeného království Velké Británie a Severního Irska.

Práce si klade za cíl rešerši prvních dochovaných dokumentů, které lze považovat za starověké ústavy, a vývoj práva, právních pořádků a ústavních dokumentů na Evropském kontinentu. K popsání a porozumění dané problematice bylo využito především principu analýzy dokumentů a rešerše externích zdrojů informací.

2 Společné dějiny

2.1 Starověk

Neodmyslitelnou součástí evropských dějin je prvotní formování právní kultury mimo evropský kontinent. Jedná se o starobylé kultury známé pod pojmy Mezopotámie, Egypt, Chetitská říše a v neposlední řadě sem patří i izraelská právní kultura. Do starověku řadíme také starověké Řecko a Řím, které se stali neoddělitelnou součástí naší kultury a s jejich odkazem se setkáváme v každodenním životě.

Mezopotámie

Vývoj státnosti v Mezopotámii začíná v třetím tisíciletí př.n.l. vznikem sumerským měst, která se postupem času spojují ve větší celky a tvoří státní útvary v čele s panovníky, jež dokázali být rovnocennými partnery pro velké krále Egyptské a Chetitské říše. Přestože se jedná o velmi rané období, setkáváme s poměrně velkým množstvím právních dokumentů závažného významu v podobě stél a hliněných či kamenných destiček psaných klínovým písmem.¹

Během vývoje Mezopotámie sehráli nejdůležitější roli Sumerové, Akkadové, Babyloňané a Asyřané. Nejznámějším panovníkem Babylonské říše byl Chamurappi a nejznámějším dílem jeho zákoník, který vydal až po třiceti letech své vlády. Během této doby upevňoval své postavení a osvojoval si vlastnosti vzorného státníka. Chamurappi měl velmi vyvinutý smysl pro diplomatické umění, byl dobrý politický taktik, psycholog a znalec veřejného mínění, mimo to také vynikal ve vojenské taktice a dokázal si vybrat zkušené a spolehlivé rádce. Je doloženo, že za jeho vlády fungovala vysoce schopná spolehlivá zpravodajská síť.²

Chammurapiho zákoník se skládá podle Scheilova dělení na 282 paragrafů, při čemž každý paragraf začíná slovem jestliže. Jak bylo běžné u podobných dokumentů z mezopotámského období, prolog a epilog je neprávnickou částí díla, kde se představuje

---

¹ PAUL VLADIMÍR, *Nejstarší památky mezinárodního práva*, Praha, Academia, 1996, 305 s., ISBN 80-200-0308-8, s. 111

² KLÍMA JOSEF, *Nejstarší zákony lidstva*, Praha, Academia, 1979, 384 s., ISBN 509-21-856, s. 28

panovník jako vyvolený bohy k vládnutí a dopodrobna představují panovníka a jeho hrdinské činy.³

Právní část Chammurapiho zákoníku se skládá ze dvou hlavních skupin. První se zabývá veřejným pořádkem, chrámem a palácem, následně pak obyvatelstvem. Druhá skupina určuje individuální postavení občana, majetek, rodinu, tělesnou nedotknutelnost, činnosti zemědělské a řemeslné.⁴

Ačkoliv je Chammurapiho zákoník vrcholným a nejrozsáhlejším dílem této doby a jeho kopie nacházíme i v době dávno po období jeho vlády, historikové si nejsou jisti, do jaké míry byl tento zákoník uplatňován.

Egypt

Podobně jako v Mezopotámii začínají dějiny Egypta, jako sjednocené říše, kolem roku tři tisíce př.n.l. spojením Horního a Dolního Egypta. Učebnice Dějin evropského kontinentálního práva uvádí: „*Jak památky písemné, tak hmotné kultury nás nenechávají na pochybách, že Egypt byl zřízen absolutistickou monarchickou formou vlády*“.⁵ A přestože vznik písma je zaznamenán až v pozdější době než v Sumeru, se státním řízením to bylo opačně. Písmo se ve starověkém Egyptě vyvinulo až kolem roku 3000 př.n.l., zatímco vznik říše je datován již k roku 4000 př.n.l.

Na rozdíl od Mezopotámie zdrojem informací ve Starověkém Egyptě jsou zachované papýry a epigrafy dochované na zdech hrobek králů a významných osobností. Jedním z nejvýznamnějších dochovaných právních dokumentů je edikt panovníka Harembeh, který odsuzuje krádeže vojáků velmi přísnými tresty.⁶

Dalším velmi významným právním dokumentem je smlouva faraóna Ramesse II. A chetitského krále Chattušiliš z roku 1273 př.n.l., která datuje první důkazy o vzniku

---

³ KLÍMA JOSEF, *Nejstarší zákony lidstva*, Praha, Academia, 1979, 384 s., ISBN 509-21-856, s. 68 Zákony Chammurapiho, vladaře Babylonu

⁴ KLÍMA JOSEF, *Nejstarší zákony lidstva*, Praha, Academia, 1979, 384 s., ISBN 509-21-856, s.68 Zákony Chammurapiho, vladaře Babylonu

⁵ SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3.vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7, s. 33

⁶ SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3.vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7, s. 36

mezinárodního práva, ke kterým byli panovníci větších říší nuceni okolnostmi (smlouva vznikla po nerozhodnuté bitvě mezi oběma mocnostmi).⁷

Chetitská říše

Pro Chetitskou říši, jejíž vznik řadíme do druhého tisíciletí př.n.l., je typický vznik z mnohem menších útvarů a druhým významným znakem je množství mezinárodních smluv, které uzavírali, ať již s vazalskými nebo rovnocennými státy. Ani jejich vnitrostátní politika a právo nebyli pozadu oproti jiným říším a lze říci, že řád, který stanovil král Telipinuš, je na stejné úrovni jako Chammurapiho zákoník.⁸

Izrael

Právní systém Izraele vznikl později než Mezopotámie, Egypta či Chetitů, přestože byl jimi bezprostředně ovlivněn, sám měl na evropské a světové právní dějiny vliv ještě výraznější. Izrael zanechal v dějinách významnou literární stopu v podobě Bible, která vznikla ze souboru posvátných knih Tóra, Neviím a Ktuvim (Zákon, Proroci a Spisy).⁹

Izraelský lid se vyznačoval několika národními zvláštnostmi, mimo jiné izraelský lid sám sebe vnímal nejprve jako náboženské společenství a teprve pak jako národ. Také jejich náboženství bylo tou dobou neobvyklé, neboť se jednalo o monoteismus a mesianismus.¹⁰

Podle judaistického pojetí obsahuje psaná Tóra jen část Mojžíšova učení a tzv. Ústní Tóru obsahují spisy Talmudu vytvořené až koncem druhého až šestého století n.l. a ty jsou do dnes považována za otevřená.

Dalšími významnými písemnými díly jsou soubory ústně tradovaných právních norem Halacha a soubory ústně tradovaných příběhů nebo Mišna, což je nejstarší po biblická sbírka a kodifikace židovské ústní tradice, systematicky kompilovaná více než dvě staletí.¹¹

---

⁷ PAUL VLADIMÍR, *Nejstarší památky mezinárodního práva*, Praha, Academia, 1996, 305 s., ISBN 80-200-0308-8, s. 20

⁸ PAUL VLADIMÍR, *Nejstarší památky mezinárodního práva*, Praha, Academia, 1996, 305 s., ISBN 80-200-0308-8, s. 54

⁹ SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3.vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s., ISBN 978-80-87212-54-7, s. 40

¹⁰ SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3.vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s., ISBN 978-80-87212-54-7, s. 46

¹¹ SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3.vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s., ISBN 978-80-87212-54-7, s. 48

Starověké Řecko

„Nejstarší rozvinutý právní systém na evropském kontinentu vytvořili Řekové. Řecké právní myšlení vytvořilo především bohatou mozaiku institutů veřejného práva, která přešla do evropského právního myšlení. Řekové značně pokročili oproti orientálním národům také v rozvoji soukromého práva, jehož mnohé instituty přešly později do římského práva. Nejvýznamnějšími díly řeckého státoprávního myšlení, ale i svědectví o některých soukromých institutech jsou Platónovy spisy Ústava a Zákony a také Aristotelovy spisy Politika, Ústava Athénská a Etika Nikomachova.“¹²

Starověké Řecko je známo velkým množstvím menších obcí a měst zvanými polis, které během vývoje vyzkoušeli velký počet variant ústavního zřízení. V archaickém období převzala vládu nad městy šlechta a sjednocovala je ve větší územní celky. Z tohoto období také pochází původní aristokratická podoba athénské ústavy. Během klasického období je z řeckých polis odstraňována vláda šlechty a je nahrazena radikální demokracií, která je charakteristická především pro Athény.¹³

Pro Athénskou demokracii je typické, že přístup ke všem úřadům měli všichni občané. Občanství získali všichni muži po dosažení osmnácti let, podmínkou byl legitimní původ z athénských rodičů a zapsání do jednoho z démů. Úřady byly obsazovány losem, výjimečně volbou, kromě úřadů, které vyžadovali zvláštní zkušenosti, znalosti nebo schopnosti. Úřady měly krátké funkční období a každý mohl zastávat post téhož úředníka pouze jednou.¹⁴

Lidového shromáždění se mohli účastnit všichni zletilí občané a na něm se volili úředníci, kteří nebyli dosazeni losem. Pravomoc unášet se na zákonech mělo zákonodárné shromáždění a dalším důležitým vládním úřadem byla rada pěti, která měla za úkol dohlížet na úředníky, finance a všechny důležité úkony ve státní správě. V soudnictví hrálo nejvyšší roli devět úředníků achontů, kteří předsedali řízením týkajících se rodinných záležitostí, líčení ve věcech trestných činů proti náboženství, sporů týkajících se cizinců, řízení o žalobách a o neoprávněných podání návrhu zákona. Jejich úkolem bylo také vydávat pokuty za drobnější

---

¹² SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3. vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s., ISBN 978-80-87212-54-7, s. 57

¹³ SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3. vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s., ISBN 978-80-87212-54-7, s. 60

¹⁴ SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3. vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s., ISBN 978-80-87212-54-7, s. 65

přestupky. Bývalý archonté pak rozhodovali v souzeních vražd a v dalších výjimečných případech.¹⁵

Starověký Řím

Římské právo je ztělesněním uceleného právního vývoje společnosti, který dospěl téměř k dokonalosti. Mechanismus logického myšlení v právu římských právníků položil základy pro moderní právní vědy. Stejně jako u ostatních starověkých říší vychází římské právo z práva zvykového a římskou právní vědu považujeme za kazuistickou. Lze říci, že v modifikované formě se římské právo užívá dodnes ve Skotsku, na Srí Lance či v Jihoafrické republice, také ovlivnilo celý evropský kontinentální právní vývoj a prostřednictvím bývalých koloniálních mocností i právní řády mnoha amerických, asijských i afrických zemí.¹⁶

Římská říše prošla stejně jako Řecko několika typy státního zřízení. Prvním z nich bylo období království, kdy jediným pramenem práva byla obyčejová pravidla a tzv. královské zákony. Ty nejsou přímo dochovány, ale pravděpodobně se jednalo o opatření králů, jež měla vyřešit nejasný obsah obyčejového pravidla nebo potvrdit jeho platnost.¹⁷

Jako příklad zvykového, obyčejového práva lze použít situaci z učebnice Případy římského praetora: „*Nechvalně známý majitel hospod Aulus Aufidius přistavěl ke svému domu nové sloupořadí. Náklady byly nakonec větší, než předpokládala proto byl nucen navštívit svého jediného sourozence, osiřelého, svobodného a bezdětného bratra Tiberia, aby ho požádal o půjčení sumy 10000 sesterciů na zaplacení staviteli Maeviovi. Smlouva byla sjednaná velmi narychlo a proto si Aulus s Tiberiem nic dalšího nedohodli. Otázka – Ve kterém okamžiku je kontrakt mezi Aulem a Tiberiem uzavřen? Odpověď – tradicí (předání) peněz*“.¹⁸

Římské právo od vzniku republiky prošlo dlouhým vývojem, prvotní příčiny pro vznik toho typu práva byly vnitřní konflikty a styk s ostatními zeměmi, jejichž právo bylo tou dobou mnohem vyspělejší. Základními prameny práva za republiky byli právní obyčej (Consuetudo), mezinárodní smlouva (Foedus), zákony přijímané lidovým shromážděním (Lex), usnesení

---

¹⁵ SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3. vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s., ISBN 978-80-87212-54-7, s. 67

¹⁶ SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3. vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s., ISBN 978-80-87212-54-7, s. 76

¹⁷ SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3. vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s., ISBN 978-80-87212-54-7, s. 78

¹⁸ BĚLOVSKÝ P. a kol., *Případy římského praetora*, 2. vydání, Praha, LexisNexis ZC s.r.o., 2004, 110 s., ISBN 80-86199-99-1, s. 8 a s. 102

plebejského shromáždění (Plebiscitum), usnesení senátu (Senatus consultum), právní věda (Iurisprudentia) a vyhláška úředníků (Edictum).¹⁹

Období císařství dělíme na dvě epochy, jejich názvy jsou odvozené od titulu, které císaři používali. Pro principát byla typická snaha o kontinuitu s předchozím obdobím republiky a i v oblasti práva lze sledovat pozvolný přechod od republiky k monarchii. Vedle republikánské normy se začíná objevovat i císařské nařízení. Důležitou změnou je třeba zavedení možnosti odvolání při soudním řízení, které nebylo do této doby možné, nebo také to, že soudce nevázala spravedlnost, ale nově zákon. Během dominátu se jediným pramenem práva stávají císařské konstituce, to ovšem neznamená, že by neplatily dřívější normy nebo některé zákony a usnesení senátu. V období dominátu je vydán také edikt Milánský, který uznal křesťanství jako rovnocenné náboženství. Dalším významným právním dokumentem je Codex Gregorianus, Codex Hermogenianus nebo Codex Theodosianus, žádná z těchto sbírek však nezabránila nastávajícímu zmatku a chaosu, který začal v římské právu v tomto období vznikat.²⁰

2.2 Středověk a Novověk

Kapitola pojednává o významných historických událostech, které vedly k rozvoji evropského práva. Tato část práce je zmařena na největší a nejvlivnější země středověké Evropy, na Francii, oblast dnešního Německa a Velkou Británii.

Francie

Po rozpadu Francké říše v 9. století n.l. na tři části, bylo následné sjednocení země nesnadným úkolem, který trval několik století. Počátky sjednoceného státu datujeme až od 12. století za vlády Ludvíka VI a zejména pak Filipa II Augusta. Významným politickým mezníkem Francie je stoletá válka s Anglií, kterou zapříčinil nejen nárok anglického krále Eduarda III na francouzskou korunu, ale také politické a ekonomické důvody.²¹

Během středověku ve Francii převažuje teritoriální partikularismus práva vzhledem k velké rozdrobenosti jejího území. Další vývoj práva probíhá spontánně zvláště v právu

---

¹⁹ SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3.vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7, s. 85

²⁰ SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3.vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7, s. 91

²¹ 6 SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3.vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7, s. 213

soukromém, a odvíjí se od zdokonalování a vytvářením nových právních obyčejů. Mimo teritoriálního partikularismu práva lze sledovat i právní partikularismus stavovský, francouzskými základními stavy jsou šlechta, duchovenstvo a prostý lid, přičemž každý stav se řídí odlišnými právy a povinnostmi. Francouzské právo ve středověku je silně ovlivněno křesťanskou věroukou a souběžně se uplatňuje učení práv cizích, především římské a kanonické právo. Zajímavé je, že v tomto období můžeme sledovat počátky ústavy v tzv. základních zákonech království, které sice nedefinují organizaci orgánů království a jejich pravomoci, ale odlišují se od běžných královských nařízení.²²

V 15.století začíná přeměna Francie ze stavovské feudální monarchie v absolutní monarchii, což znamená, že veškerá zákonodárná a nařizovací moc přechází na absolutistického panovníka. Překážkou neomezené panovníkovi moci zůstávají základní zákony království. Jejich dodržování rozlišuje absolutní monarchii od diktatury.²³

Nejvýznamnější událostí evropských dějin z hlediska ústavního a politického vývoje je Velká francouzská revoluce a následné události. Lynn Huntová o počátcích revoluce napsala toto: *Kořeny revoluce lze podle historiků nalézat v krizi sociální mobility a v úzkosti ze ztráty statusu, které se šířily v prostředí sloučené elity skládající se jak ze šlechty, tak i buržoazie. Nárůstu obyvatelstva i zvyšujícímu se blahobytu neodpovídalo v osmnáctém století rozšíření dostupných možností společenského vzestupu a v důsledku toho narůstalo v různých tzv. kritických pásmech uvnitř elity napětí. Tlaky nakonec vedly k revoluci, poněvadž pařížský parlament zarputile trval na tom, že se nově svolané generální stavy musí řídit předpisy stanovenými roku 1614. Jeho osudové rozhodnutí přivodilo pochopitelnou, nikoli však nevyhnutelnou roztržku mezi urozenými a neurozenými částmi elity.*²⁴

Král udělal ústupek a 8. srpna 1789 byla přijata Deklarace práv člověka a občana. Vycházela z názorů Montesquiea, Rousseaua, i z americké ústavy. Představovala zaručení svobody, rovnost před zákonem, nedotknutelnost soukromého vlastnictví. Poprvé v historii prosazovala zásadu, že lid je zdrojem veškeré moci, a tudíž má nárok na odpor proti vládě. Král

---

²² SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3.vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7, s. 264

²³ SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3.vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7, s. 264

²⁴ HUNTOVÁ L., *Francouzská revoluce*, Brno, CDK, 2007, California, University of California Press, 1984, 269 s., ISBN 978-80-7325-119-2, s. 25

se po podpisu deklarace přesídlil do Paříže, kde narůstalo napětí mezi dvorem a obyvateli města a také začínalo docházet k problémům zásobování, které vyústili v další protesty.²⁵

V únoru 1790 král zrušil katolickou církev a na tomto základě byla vydána 12.července 1790 Občanská ústava duchovenstva. Tato ústava se skládala ze čtyř částí, které se věnovaly církevním úřadům, a díky této ústavě byly pozastaveny veškeré styky s papežem, duchovní byli placeni státem, biskupové a faráři se stali volenými státními funkcionáři.²⁶

Král se pokusil o útěk v červnu 1791, ten se ovšem nevydařil, a tak byl král nucen se s Národním shromážděním dohodnout. V září 1791 byla vyhlášena Francie konstituční monarchií a byla vydána nová ústava, čímž došlo k rozpuštění Národního shromáždění. O rok později vyhlásila Francie Rakousku válku. K němu se přidali Francie a Španělsko a vznikla první protifrancouzská koalice, která vtrhla na území Francie. Ta nebyla na válku příliš připravena²⁷. V Paříži v srpnu 1792 vypuklo povstání a král byl sesazen. Byla ukončena monarchie, byly vyhlášeny volby a dne 22. září 1792 byla vyhlášena republika. O několik měsíců později dne 21. ledna 1793 byl král popraven na základě důkazu takzvané železné skříňky, která obsahovala korespondenci s cizinou. V letech 1793 byly Girondisté násilně vystřídáni Jakobíny a období jejich vlády se nazývá Jakobínská diktatura. Jakobíni vydali návrh na novou ústavu, která ovšem nestihla vejít v platnost. V září pak byla popravena královna Marie Antoinetta. Na konci července 1794 byly Jakobíni svrženi a k moci se dostala buržoazie, která zbohatla během revoluce. Ta u moci zůstala až do roku 1799.²⁸

Válka se otočila a Francie začala dobývat zpět ztracená území a vznikaly sesterské republiky, kterým příchod Francouzů přinášel vyhlášení svobody, republikánskou ústavu, zrušení feudální povinnosti atd. Původně Napoleon velel válce s Itálií, po uzavření míru byl přemístěn do Anglie a postupně se z defenzívy stala ofenzíva. Napoleon s francouzskou

---

²⁵NĚMEC V., Dějepis, *Velká francouzská revoluce* [online]. Čížek T., 1997, [cit. 2021-12-26]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/velka-francouzska-revoluce/>

²⁶NĚMEC V., Dějepis, *Velká francouzská revoluce* [online]. Čížek T., 1997, [cit. 2021-12-26]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/velka-francouzska-revoluce/>

²⁷NĚMEC V., Dějepis, *Velká francouzská revoluce* [online]. Čížek T., 1997, [cit. 2021-12-26]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/velka-francouzska-revoluce/>

²⁸ NĚMEC V., Dějepis, *Velká francouzská revoluce* [online]. Čížek T., 1997, [cit. 2021-12-26]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/velka-francouzska-revoluce/>

armádou přerušil styky Anglie s Indií a podnikl tažení do Egypta a Sýrie. Následně začala francouzská loďstva prohrávat bitvy a Napoleon se vrátil do Francie, kde dne 9. listopadu 1799 učinil převrat.²⁹

Napoleonův režim se držel zásad reprezentativní vlády, kdy se celostátní volby konaly každý rok a volební právo bylo uzákoněno tak, aby se jich mohla účastnit široká veřejnost. Bonaparte v prvních letech své vlády využíval symbolů revoluce k udržení své vlády a teprve v pozdější době je nahradil sám sebou. Díky jeho politice se v novém porevolučním světě k vládě dostala stejná šlechta jako před revolucí, to mu pomohlo z legitimovat jeho režim. Senát 4.května 1803 navrhl a schválil rezoluci, kterou byl Bonaparte prohlášen dědičným císařem Francie. Lidové hlasování pak 6. listopadu 1803 schválilo novou ústavu 3571329 hlasy, Bonaparte se tak stal prvním diktátorem, který zveřejnil falešné výsledky voleb.³⁰

Během své vlády a válek Napoleon zavedl občanský zákoník Code Civil, jehož základy se ve francouzském občanském právu používají dodnes, i přes veškeré novely, které od 21.března 1804 byly vydány. Code Civil sloužil také jako základ pro občanské zákony většiny evropských zemí, nebo alespoň na území, kde platili francouzské výnosy. Některé právní úpravy zákoníku Code Civil proběhly až v roce 2016, na tyto úpravy se čekalo téměř 200 let.³¹

Code Civil vydal Napoleon ještě jednou, když se opět chopil vlády v roce 1807, tentokrát pod názvem Code Napoleon, tento zákoník rušil poslední zbytky feudálního systému a ustanovil zásadu rovnosti před zákonem.³²

Jako ukázkou ze zákoníku Code Civil jsem vybrala hned úvodní část ze základních ustanovení sekce třetí: „*Občanské řízení je jednou ze základních záruk právního státu, které*

---

²⁹ NĚMEC V., Dějepis, *Velká francouzská revoluce* [online]. Čížek T., 1997, [cit. 2021-12-26]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/velka-francouzska-revoluce/>

³⁰ JOHNSON P., *Napoleon*, Brno, Barrister & Principal, 2003, USA, Viking Penguin, 2002, 166 s, ISBN 80-86598-52-7, s. 46

³¹ MOCEK o., *Epravo, Code civil, aneb změny ve francouzském obligačním právu po 1. říjnu 2018* [online]. EPRAVO,1999, [cit. 2021- 12- 28]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/code-civil-aneb-zmeny-ve-francouzskem-obligacnim-pravu-po-1-rijnu-2018-108304.html>

³² JOHNSON P., *Napoleon*, Brno, Barrister & Principal, 2003, USA, Viking Penguin, 2002, 166 s, ISBN 80-86598-52-7, s. 92

současně slouží k jeho posílení a rozvoji. Každý občan právo domáhat se ochrany práva, které bylo ohroženo či narušeno.“³³

Po Napoleonově porážce se ve Francii vrátila k moci monarchie. Režim ovšem uznal základní svobody, vytvořil dvě komory, které měly legislativní moc. Volební právo se ovšem vztahovalo pouze na majetné muže. Napoleon III se během svého života stal prvním zvoleným prezidentem během období II. Francouzské republiky v letech 1848 až 1852. Po později se pokusil o převrat a stal se posledním monarchou v dějinách Francie. Po jeho smrti následovalo období III. Francouzské republiky, které trvalo až do nacistické okupace v roce 1944.³⁴

Německé země

Uzavření verdunské smlouvy vedlo k rozdělení Francké říše na tři části. Východofrancká říše brzy předčila ostatní a díky mnoha dalším okolnostem již v 11.století byla obnovena imperiální idea, která v 15. století přerostla ve Svatou říši římskou národa německého. Panovníkova moc byla značně omezena a až Zlatá bula Karla IV vydaná roku 1356 dala základ samosprávě jednotlivým teritoriálním celkům říše. Zlaté bule předcházely listiny z let 1220 a 1231, které ovšem neměli takový význam. Dalším pramenem práva byly říšské zemské míry, jejich hlavním cílem byla úprava sporů.³⁵

V 15. století Karel V přenechává své dědictví bratranci Ferdinandovi I a tím začíná rozdělení vláda Habsburků na španělskou a rakouskou linii. Na dalším rozpadu se podílí v roce 1517 vystoupení Martina Luthera, které má za následek náboženské války, ty nakonec vyústí v 30tiletou válkou začínající v roce 1618 a jejím největším důsledkem je posílení politické moci stavů knížat. Osud říše je dovršen francouzskou revolucí a následnými napoleonskými válkami, kdy obě německé mocnosti Prusko a Rakousko ztrácí moc nad říší a v roce 1808 se František II vzdává titulu císařské koruny Svaté říše římské národa německého a ta tím zaniká.³⁶

---

³³ CIVIL PROCEDURE CODE, Základní ustanovení, sekce 3, 2011, Wolters Kluwert ČR ISBN: 978-80-7357-689-9

³⁴SE LTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3.vydání, Praha, Leges, 2010,808 s. ISBN 978-80-87212-54-7, s.382

³⁵ SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3.vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7, s. 360

³⁶ SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3.vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7, s.378

Právo na německém území vychází z římského práva, ale je podmíněno modifikací místního práva. Constitutio Criminalis Carolina, policejní řád vydaný v roce 1532, který obsahoval především hospodářskou a správní úpravu, je dodnes považován za významný pramen říšského práva.³⁷

Velká Británie

Anglie ve středověku, Magna charta

V roce 43. n.l. obsadila Claudiova vojska Británii a podmanili ji na dlouhá léta Římu, až do 5.století. Po římské éře nastalo období, kdy Anglie byla rozdělena na velké množství menších zemí a čelila častým nájezdům ze strany Irska a Skotska později i Germánským, Francouzským a Dánským dobyvatelům. V 9.století dokonce velkou část obsadili Dánové a dobytí zpět se podařilo až Eduardovi Staršímu. Jednotná Anglie vznikala s velkou oporou římské víry, která umožňovala velkou oporu během válek a lépe se s ní vládlo.³⁸

V Anglii převažovalo zvykové právo, např. v hrabství Kent platilo až do roku 1926, avšak silicím politickým vlivem církve se její moc projevovala i v právním odvětví, např. v ranném středověku byly královy výnosy formulovány církevním tónem. Vilém I Dobyvatel vydal v 11.století zemědělské reformy pod názvem Králova kniha či Kniha Posledního soudu, tyto knihy patří dodnes k nejvýznamnějším dochovaným dokumentům té doby.³⁹

Listinu svobod vydal Jindřich I. Krátce po své korunovaci v roce 1100, jedná se především o udělování výsad a přiznání dalekosáhlých úlev šlechtě. Kenneth O. Morgan o tom píše: *„Byla to politika, jakou vyhlásil v den své korunovace, když vydal listinu svobod, v níž pranýřoval despotické praktiky svého bratra a sliboval dobrou vládu. Jindřich však naléhavě potřeboval zorganizovat obranu, a nemohl si tudíž dovolit vyvolávat příliš velký zmatek. Na gesta a manifesty čas byl, ale k tomu, aby se ztvárnil celý režim, vhodná chvíle nenastala.“*⁴⁰

Velká listina svobod (Magna charta) byla vydána po dlouhé občanské válce, která se vedla kvůli nejasnosti dědictví trůnu po smrti krále Richarda I., a také kvůli pozdějším sporům mnichů z canterburského biskupství. Finální dohody bylo dosaženo dne 19. června roku 1215 ,

---

³⁷ SE LTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3.vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7, s.382

³⁸ ACKROYD P., *Dějiny Anglie*, London, Pan Books, 2012, 479 s., ISBN 978-80-7507-003-6,

³⁹ ACKROYD P., *Dějiny Anglie*, London, Pan Books, 2012, 479 s., ISBN 978-80-7507-003-6, s.179

⁴⁰ MORGAN K.O. a kol., *Dějiny Británie*, Oxford, Oxford University Press, 1984, 639 s., ISBN 80-7106-347-9, s.109

kdy baroni obnovili svůj slib králi. Magna charta má šestaosmdesát řádků a k tomu dodatky, je psaná na pergamentu a dnes je uložena v Cottonian Library. Když byla tato listina vydána, týkala se pouze svobodných lidí (*liber homo*), přesto hraje v právní dějinách významnou roli a dodnes tři ustanovení zůstávají v Anglii v platnosti. Sehrála také důležitou úlohu při tvorbě Petice práv, z které později vzešla Listina práv vydaná v roce 1689, jejíž spisy se podstatnou měrou zasloužily o koncipování americké ústavy.⁴¹

Anglie v novověku, protestanství, revoluce

Další významnou událostí anglických dějin, která ovlivnila vývoj celé Evropy, byl vznik protestanství během vlády Jindřicha VIII. Zjednodušenou verzí této složité politické a církevní situace je, že král Jindřich VIII dosáhl rozhodnutí nechat se rozvést. Papežská církev by to nikdy nedovolila, již tak měl od papeže Julia II udělenou výjimku, aby si mohl vzít vdovu po svém bratru. Z toho důvodu podpořil král v té době se rozvíjející humanismus a protestanství v podobě nové církve a prohlásil, že koruna je nadřazena anglické církvi. V tento historický okamžik nechal král svolat parlament a poprvé v historii v čele s králem působil jako zákonodárné shromáždění obdařené veškerou pravomocí. Celá akce vyústila v novou protestanskou reformu, jejíž následky řešil ještě Eduard VI a definitivní protestanskou zemí se Anglie stala až za vlády Alžbety I.⁴²

Během vlády rodu Stuartovců nastalo několik občanských válek vyvolaných církevní krizí a od roku 1649 do roku 1660 byla Anglie republikou. Monarchie byla zrušena a s ní i sněmovna lordů a anglická církev. Během těchto let vystřídal Anglie čtyři různé ústavy a různá nouzová opatření. Po smrti Cromwella (hlava výkonné moci v letech 1653 až 1658) byl povolán jednou částí armády Karel II, který byl svobodně zvolen ve volbách. V 80. letech 17. století byla anglická koruna ještě jednou vystavena zkoušce a tentokrát uspěla. Bouřlivé období koruna ustála a stala se ještě pevnější ve svých základech.⁴³

V roce 1688 proběhla na území Anglie revoluce, jejíž výsledek umožnil pokračování monarchie. Během 18. století válka o rakouský trůn vyvolala konflikt mezi Francií a Anglií na mezinárodní scéně a vyústila v sedmiletou válku. Na území Severní Ameriky a Indie Anglie

---

⁴¹ ACKROYD P., *Dějiny Anglie*, London, Pan Books, 2012, 479 s., ISBN 978-80-7507-003-6, s.179

⁴²MORGAN K.O. a kol., *Dějiny Británie*, Oxford, Oxford University Press, 1984, 639 s., ISBN 80-7106-347-9, s.223

⁴³MORGAN K.O. a kol., *Dějiny Británie*, Oxford, Oxford University Press, 1984, 639 s., ISBN 80-7106-347-9, s.305

vyhrála. V 19. století pak byla Anglie nucena učinit velké množství reforem a nejspíše také díky velkému bouřlivému průmyslovému vývoji zůstala monarchií.⁴⁴

3 Právní vývoj Českých zemí

3.1 Velkomoravská říše

V období Velkomoravské říše byly právní obyčeje a nařízení knížete velkomoravského pramenem práva. Pramenem práva kodifikační povahy, který se zachoval do dnešní doby, však byl Zákon sudnyj ljudem, tedy soudní zákon pro světské osoby. Text se skládal ze 33 článků a sestavili ho na žádost moravského knížete Rostislava ve druhé polovině 9. století Cyril a Metoděj.⁴⁵

Vzorem Zákona sudnyj ljudem se stala byzantská Ekloga z 8. století. Při zpracování zákoníku byly použity i jiné prameny třeba západořímské provenience. Soudní zákon obsahuje předpisy trestněprávní či stanovení rodinně právní povahy. Vycházel především ze své úvodní a závěrečné části z myšlenek nadřazenosti zákonů božích nad světskými. Také je zjevné, že se používal spíše jako doplňující pramen práva k právu domácímu a zvykovému.⁴⁶

3.2 Středověk

Raný feudalismus (9. – 11. století)

Stejně jako v jiných evropských zemích i na území dnešní České republiky převažovalo na začátku středověku zvykové právo, kde vedle obyčejových právních norem měl největší moc kníže. Strukturu obyvatelstva tvořili svobodní, bohatí, velmoži a ve velmi omezené míře otroci.⁴⁷

V raném středověku lze sledovat vznik feudální rozdrobenosti, kdy je rozsah kompetencí panovníka stejný, přesto feudálové spravují své domény samostatně. V rámci toho se na svém

---

⁴⁴MORGAN K.O. a kol., *Dějiny Británie*, Oxford, Oxford University Press, 1984, 639 s., ISBN 80-7106-347-9,

⁴⁵ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s. 28

⁴⁶ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s. 29

⁴⁷ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s. 18

území chovají jako panovníci, panovníka považují pouze jako reprezentanta státu navenek a vojenského velitele. Někteří se pokusili i o vlastní zahraniční politiku a státní úřady měnili v pouhé hodnosti, jež vymaňovali z panovníkovy vlivu. Zvláštní skupinu tvořila křesťanská církev, která se zformovala jako stav se zvláštními privilegii např. podílela se na volbě krále. Všechny tyto události vedli k tomu, že se stát začal profilovat jako právnická osoba.⁴⁸

O období raného feudalismu v Českých zemích se nedochovalo velké množství právních pramenů a jedním z mála pramenů se stalo vyprávění př. Legenda Kristiánova či v pozdější zpracování kroniky Dalimilovy. Základním pramenem od 11. století je pak latinská kronika Kosmova nebo Uherská kronika obsahující také poznatky o počátcích českého národa.⁴⁹

Mezi jednu z mála a jednu z nejstarších památek historie českého práva, která je uvedena právě v Kosmově kronice, je Břetislavova Dekreta. Jedná se o sbírku právních norem a nařízení, kterou nechal kníže Břetislav vydat v roce 1039. Kníže ve svých nařízeních kladl důraz především na upevnění církevní a státní moci. Dekreta se také stala symbolickým závazkem českých velmožů, že budou respektovat církevní učení. Zajímavé je, že Dekret ukončil období polygamie a definitivně zavedl monogamní manželství.⁵⁰

Vrcholný feudalismus (11. – 15. století)

V době vrcholného feudalismu zůstávají prameny práva obyčejné a královská nařízení, která se již rozšiřují o kodifikace, právní knihy, nálezy zemských soudů a sněmovní usnesení. Na území Čech lze sledovat rozvinutý státní aparát, v čele státu stojí král, kterého obklopují vysocí úředníci a družina. Tou dobou vznikl zákonodárny sbor, tedy zemský sněm, jehož členové byli bývalí poradci panovníka.⁵¹

V raném i vrcholném středověku bylo právo ovládáno principem personality, což znamenalo, že každý, kdo přišel do země, si nesl své právo sebou. Obdobně se tento princip uplatňoval v dělení práva podle příslušnosti stavu, právo městské pro obyvatele měst, právo zemské pro šlechtu. Vedle toho zde fungovalo rozdělení dle věcného hlediska př. právo

---

⁴⁸MASARYKOVA UNIVERZITA., Právnická fakulta., LAW MUNI, Středověké státní zřízení, [online]. Vojáček L. 2009 [cit. 2022 - 01 - 02]. Dostupné z: https://is.muni.cz/elportal/estud/praf/js09/dejiny/web/prednasky/1._Stredoveke_statni_zrizeni-print.pdf

⁴⁹KAVKA F., *Dějiny Československa do roku 1437*, Státní pedagogické nakladatelství, 1964, 430 s., ISBN 43-01-02 s.80

⁵⁰ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s. 32

⁵¹ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s. 18

vojenské. A v neposlední řadě důležitou roli hrálo lenní rozdělení, kdy proti sobě stáli svobodný senior, tedy vlastník půdy vazal, ten kterému je půda propůjčena, v pozemkově vrchnostenském vztahu pán a poddaný, při čemž druhá strana měla vždy užívací právo.⁵²

Významný právní dokument z konce 12. století je Statuta Konrádova. Tento dokument je ovlivněn Starým zákonem, římským a německým právem. Obsahuje panovnické příkazy a nařízení a je první památkou představující kompromis mezi panovníkem a šlechtou. Kompromisem je myšleno je právní upravení, které českému bojovníkovu přiznávalo hospodářské jistoty.⁵³

„Statuta Konrádova již v článku 1 mimo jiné stanovila, že držba výsluh se stává dědičnou, a způsobila tak významný zlom ve vývoji domácího lenního práva, protože značně posílila majetkové postavení šlechty. Připustila také dědičné právo žen, počítala v procesním právu zejména s ordálem soubojem a upravovala rozhodčí řízení před slubními soudy ve sporech menšího významu.“⁵⁴

Postavení panovníků Českých zemí bylo upravováno od samotného počátku české státnosti. Nejdříve se jednalo o obyčejové předpisy, později právní knihy a kodifikace. Od 13. století nastupovali panovníci na český trůn dle principu primogenitury, při čemž se stále prosazovala i možnost volby. Primogenitura je dědičný řád zajišťující přednostní právo prvorozeného mužského dědice. Legitimita českých panovníků byla dána jejich nastolením na trůn z vůle stavů či na základě nástupnického práva. V středověku měla tato legitimita ovšem odlišný význam než dnes. Tehdy se jednalo o ochranu stavovských práv, kdežto dnes ji vnímáme jako neoddělitelnou součást legitimacy lidského práva.⁵⁵

Zlatá bula sicilská byla vydána 26. září 1212, českému králi Přemyslu Otakarovi I. tak stvrdil Fridrich II dědičnou královskou hodnost. Listina zaručovala, že kdokoli bude v Čechách zvolen, bude uznán Svatou říší římskou za panovníka Českých zemí a budou mu předány

---

⁵²ADAMOVI K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s. 18

⁵³ADAMOVI K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s. 33

⁵⁴ADAMOVI K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s. 33

⁵⁵ADAMOVI K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s. 23

královské odznaky. Ve skutečnosti nepřinášela nic nového, jen respektovala předcházející svébytnosti a nedělitelnost českého státu.⁵⁶

Zlatá bula Karla IV vydána roku 1356 představovala první ústavu Svaté říše římské. Je považována za jeden z nejdůležitějších zákonů upravující ústavní poměry té doby. Karel IV ji vydal krátce po svém nástupu na trůn. Tato listina vznikala postupným procesem a byla výsledkem dlouhých vyjednávání s ostatními kurfiřty. Kurfiřti byli říšští kněží s právem volit panovníka.⁵⁷

Při výročí narození Karla IV o vzniku toho dokumentu se lze na stránkách Karlovy univerzity dočíst: „*Zlatá bula vznikala postupně a obtížně. To se podepsalo na samotném textu, který není zcela konzistentní ani stylisticky dokonalý – koncepty připravené v Karlově kanceláři byly na jednáních upravovány, formulace různě vypouštěny či naopak doplňovány podle výsledků vyjednávání, norimberská a metská část mají poněkud jinou formální úpravu a ani pořadí jednotlivých kapitol (celkem jich bula čítá 31) není zcela logické. Císařova únava z vleklých jednání, prokládaných velkolepými společenskými akcemi, se pravděpodobně promítla do ustanovení, jež v době konání sněmu zakazuje pořádání velkých hostin (kapitola XII).*“⁵⁸

Zlatá bula Karla IV je souborem právních norem, které upravovaly volbu římského krále, postavení volících knížat v říši a významné postavení českého krále mezi nimi. Také posilovala legitimitu českých vládců a zemí České koruny ustanoveními o nezávislosti českého soudnictví.⁵⁹

---

⁵⁶ ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s. 24

⁵⁷ KARLOVA UNIVERZITA, Oslavy 700.výročí narození Karla IV, *Zlatá bula Karla IV*, 2016, [online]. Vanča M., [cit. 2022 - 01 - 04]. Dostupné z: <https://karel700.cuni.cz/KAREL-43.html>

⁵⁸ KARLOVA UNIVERZITA, Oslavy 700.výročí narození Karla IV, *Zlatá bula Karla IV*, 2016, [online]. Vanča M., [cit. 2022 - 01 - 04]. Dostupné z: <https://karel700.cuni.cz/KAREL-43.html>

⁵⁹ ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s. 24

Husitství (15. – 16. století)

Období 15. století patří mezi nejkomplikovanější období českých, ale i střeoevropských dějin. Odehrávají se v něm změny politické, ve veřejném pořádku, v sociálním životě a společenském uspořádání. Toto století bylo klíčové pro další vývoj a předcházelo bouřlivému 16. století.⁶⁰

Vznik husitství je obecně spojován s upálením Jana Husa v roce 1415, tato složitá církevní problematika však začala vznikat ještě před touto událostí. Karel IV a biskup Arnošt z Pardubic podporovali působení kazatelů Konráda Waldhauser z Horních Rakous, faráře při Týnském chrámu a Jana Milíče z Kroměříže v Českých zemích a nové myšlenky, které svým kázáním přinášeli. Kázali proti lakotě a pýše, kritizovali a kazili proti simonii (svatokupectví) a šířili asketismus. K reformaci se se svými teoretickými úvahami připojil i Matěj z Janova, který ve svých latinsky psaných spisech srovnával současný život církve s Biblií.⁶¹

Po smrti Karla IV se ujal vlády jeho syn Václav IV. Tou dobou se díky studentům studujícím v Oxfordu do Prahy dostaly spisy Johna Wycliffe (v Čechách často překládán jako Viklef). V jeho díle nalézáme plnou kontinuitu s předchozím katolickým myšlením v otevřeném propojení filosofie a teologie, zároveň v užším smyslu se jeho dílo stalo totální likvidací dosavadní myšlenkové struktury feudálního katolicismu a vytvořením reformačního konceptu.⁶²

„Hus sice zúžil Viklefov metafyzický záběr do prostoru filosofie člověka, avšak ve svém vrcholném díle O církvi vyostřil a obohatil Viklefovou teorii společensky lidské rezistence, tábořský radikalismus vytvořil první koncepci společenské revoluce jakobínského typu v Evropě, Chelčický vytvořil první kritickou sociologii feudalismu a společenské moci vůbec“ uvedl ve své knize R. Kalivoda k počátkům reformace.⁶³

Po smrti Václava IV o český trůn usiloval Zikmund Lucemburský, kterého kvůli upálení Jana Husa husité odmítli uznat jako českého krále. Zikmund na to reagoval uvalením klatby a křížových výprav. To vyústilo v tzv. husitské války. V roce 1421 uspořádali husité sněm

---

⁶⁰ ČECHURA J., *České země v letech 1437-1526 I. Díl mezi Zikmundem a Jiřím z Poděbrad*, Praha, Libri, 2010, 294 s., ISBN 978-80-7277-447-0, s. 149

⁶¹ NĚMEC V., *Dějepis, České země za husitské revoluce* [online]. Čížek T., 1997, [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/ceske-zeme-za-husitske-revoluce/>

⁶² KALIVODA R., *Husitská epocha a J. A. Komenský*, Praha, Odeon, 1992, 312 s., ISBN 80-207-0341-1 s.11

⁶³ KALIVODA R., *Husitská epocha a J. A. Komenský*, Praha, Odeon, 1992, 312 s., ISBN 80-207-0341-1 s.11

v Čáslavi, kde byly přijaty čtyři artikuly pražské. Ty představují svobodné kázání z Bible, přijímání podobojí, konec vlády církve a jejího náboženství, konec odpustků.⁶⁴

Když se vedení ujal Jan Žižka, sepsal Žižkův vojenský řád. Ten se týká především kázně v řadách husitů a jednoduše lze rozdělit do čtyř základních částí. Těmi jsou ustanovení o kázni v plnění bojových úkolů, na pochodu, v poli a ve strážní službě, ustanovení o pořádku a mravním životě ve vojsku, ustanovení o zbězích a ustanovení o dělení dobyté kořisti.⁶⁵

Po ukončení husitských válek a po smrti císaře, českého a uherského krále Zikmunda, končí Lucemburkové jako vládnoucí dynastie a nastává období vlády Jagellonců a Habsburků a období stavovské monarchie.

Stavovská monarchie (1434-1620)

Význam husitské revoluce shrnuje Jindřich Francek ve své knize takto: „*Husitská revoluce vytvořila příznivé podmínky pro strukturální změny českých zemí v druhé polovině 15. století a urychlila vnitřní krystalizaci stavovské společnosti. Panský stav zaujal přední postavení ve státě, protože byl hospodářsky i vojensky silný a mohl vystupovat jako politická protiváha panovníka.*“⁶⁶

Ve stavovském státě byl panovník nucen dělit se o moc se zemskými stavy, kterými v Čechách byly panstvo (vyšší šlechta), rytířstvo (nižší šlechta) a královská města. Na Moravě mimo tyto stavy existoval ještě jeden speciální stav vyššího katolického duchovenstva (stav prelátský) a ve Slezsku bylo rozdělení stavů následující knížata slezská, ostatní šlechta s duchovenstvem, město Vratislav a ostatní královská města. Každá část byla samostatným celkem, který byl spravován zvláštním právním řádem a měl své vlastní sněmy, soudy a oddělenou moc výkonnou v podobě zemských úředníků jmenovaných králem.⁶⁷

V období stavovského státu působily stále ještě jako prameny práva právní obyčej a nařízení panovníka vedle právních knih, soudních nálezů, zemských desek, sněmovních

---

⁶⁴NĚMEC V., Dějepis, *České země za husitské revoluce* [online]. Čížek T., 1997, [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/ceske-zeme-za-husitske-revoluce/>

⁶⁵NĚMEC V., Dějepis, *České země za husitské revoluce* [online]. Čížek T., 1997, [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/ceske-zeme-za-husitske-revoluce/>

⁶⁶FRANCEK J., *24.10.1517 Svatováclavská smlouva*, Havran, Praha, 2006, 122 s., ISBN 80-86515-67-2, s. 5

⁶⁷KAVKA F., *Bílá hora a české dějiny*, Garamond, Praha, 2003, 328 s., ISBN 80-86379-52-3, s.45

usnesení a kodifikací. Pramenem práva městského byla především zakládací listina, tedy městské privilegium, což znamenalo v podstatě právo na vlastní výkon správy a soudnictví.⁶⁸

Z psaných pramenů práva v době stavovské monarchie se dochovala mimo jiné kniha o zemské právu Oprávech, súdiech i o diskách země české knihy devatery, kterou napsal Viktorin Kornel ze Všehrd na žádost některých členů sněmovní komise a kterou dokončil v roce 1497 a druhou 1507. Další zajímavou písemnou památkou je Kniha tovačovská, jejímž autorem je Ctibor Tovačovský. Tato kniha obsahuje především starodávné obyčeje a měla poučit soudce a strany, jak se mají u soudu chovat. Jako podklady pro Knihu točovskou použil autor své vzpomínky na soudní jednání, ústní vzpomínky starých pánů a psané památky jako úřední zápisy a knihy. Jednou z nejdůležitějších písemných památek moravského právníctví je pak Kniha drnovská Ctibora Drnovského z Drnovic, ta obsahuje jednotlivé soudní nálezy. Kromě knih se z této doby dochovaly také sněmovní usnesení, které byly vydávány v podobě artiklů a v tisku, což znamenalo, že byly volně dostupné všem. Usnesení ke své platnosti potřebovalo ještě schválení sněmem, podpis panovníka a zapsání do desek sněmských.⁶⁹

První českou ústavou a zároveň první kodifikací zemského, šlechtického, práva bylo Vladislavské zřízení schválené zemským sněmem v roce 1500. Zákoník byl postupně vydán v letech 1530, 1549 a 1564, kdy byl postupně upravován, byly připojovány dodatky a doplňky. Původní zákoník měl 554 neočíslovaných článků. Obsahoval právo ústavní, procesní, majetkové, dědičné, předpisy o poddaných, předpisy policejní povahy a velkou část věnoval zemskému soudu. Poprvé zde byl zakotven jako delikt politický zločin, konkrétně urážka majestátu, a trestným činem se poprvé stal i úmysl.⁷⁰

Neshody, které panovaly mezi českými stavy na začátku 16.století, vyústili v nutný první dodatek Vladislavského zřízení a to v podobě Svatováclavské smlouvy. Ta byla přijata všemi stavy 24. října 1517. Tato smlouva zajišťovala měšťanům stabilní místo ve sněmu a dočasný podíl na politické moci, avšak měšťané této příležitosti moc nevyužili a aktivně vystupovali spíše výjimečně. V oblasti soudnictví šlechta uznala pravomoc městského soudu nad měšťany a města zase pravomoc zemského soudu i nad šlechtici bydlícími ve městech. Jednání soudů se

---

⁶⁸ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Země Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s. 50

⁶⁹ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Země Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s. 55

⁷⁰ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Země Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s. 55

řídilo zásadami Svatováclavské smlouvy až do roku 1782, kdy nabyl účinnosti Všeobecný soudní řád.⁷¹

Druhým doplňkem byla Smlouva o ručnicích z roku 1524. Ta shrnula dříve vydané policejní předpisy o užívání střelných zbraní, upravovala nošení dlouhých a krátkých střelných zbraní, řešila procesní stránku věci a stanovovala tresty za porušení zákazu. Třetím doplňkem byla Smlouva o hory a kovy z roku 1534. V této smlouvě byl nově upraven podíl panovníka na výtěžku dolování.

Na Moravě bylo zemské právo kodifikováno později než v Čechách. Před kodifikací moravského zemského práva zde kodifikaci nahrazovaly zemské míry, neboli úmluvy šlechty o dodržování právního řádu v zemi. Zřízení Markrabství moravského o soudu zemském bylo přijato až v roce 1535. Přesto na Moravě zůstávala v platnosti Kniha drnovská, protože zřízení o soudu zemském bylo spíše soudním řádem než úpravou státního zřízení.⁷²

Kodifikace městského práva byla provedena až v roce 1579 Koldínovým zákoníkem neboli Práva městská Království českého. Tento zákoník byl následně schválen králem a v roce 1580 se stal závazným pro soudní praxi. Zákoník vycházel z práva zemského, usnesení zemských sněmů, římského práva a především z práva Starého Města pražského. Text zákoníku byl psán v češtině a obsahoval právní předpisy správy a soudnictví ve městě, právo dědické, rodinné, manželské, trestní a procesní včetně tortury (právo mučední).⁷³

Dalším důležitým pramenem práva byly desky zemské, které obsahovaly průběhy a výsledky jednotlivých případů projednávaných zemským soudem. První záznamy zemských desek, pochází z roku 1287. Od 15.století byly ustanoveny komise, které měly revidovat všechny majetkové smlouvy českého panovníka, výsledky byly také zaznamenávány do zemských desek. Na přelomu 15. a 16. století sloužily tyto desky mimo jiné jako podklad pro Vladislavské zřízení zemské. Tradice zápisů do těchto desek nebyla porušena ani po roce 1624, ačkoli po tomto roce mohli předstoupit a do desek zapisovat pouze obyvatelé katolického vyznání.⁷⁴

---

⁷¹FRANCEK J., *24.10.1517 Svatováclavská smlouva*, Havran, Praha, 2006, 122 s., ISBN 80-86515-67-2, s. 85

⁷²ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s. 57

⁷³ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.58

⁷⁴ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.60

3.3 Novověk

Doba předbělohorská

Již ve druhé polovině 14.století lze sledovat počátky krize feudálního řádu, které postupem času vyvrcholily ve stavovské povstání a třicetiletou válku. Události začátku 17. století ovlivnily vývoj celého evropského kontinentu a rozdělily jej na dva tábory stojící proti sobě. V každé části začala krize v jiné době a měla odlišný vývoj.⁷⁵

Krize v Českých zemích úzce souvisela s nestabilitou náboženství a nižším zastoupením katolické církve v zemi, což se Habsburkům, jejichž vláda byla silně spojena s kaloliséem, příliš nelíbilo. Příčina nadcházející krize mimo náboženskou otázku souvisela také s politickými otázkami, forma vlády v Čechách nebyla pro Habsburky snesitelná. Politická opozice v Českých zemích sílila proti Habsburkům již od roku 1526. V roce 1609 se města pokusila opět navázat těsnější spojení se šlechtou a spojit se s ním v boji proti pokatoličtění.⁷⁶

Stavovské povstání ze dne 23. května 1618 vyvrcholilo ve válku na území Českých zemí a již v roce 1619 byl svolán generální sněm zemí Koruny české, jehož cílem byla politická manifestace stavů Oprávněných Koruny české, která se měla přetvořit v konfederaci. Čechura ve své knize doslova popisuje konfederaci jako Magnu chartu stavovského evangelického hnutí.⁷⁷

Jednalo se výslovně o otevřenou federaci středoevropských zemí navzájem rovnoprávných, které spojovala osoba panovníka a společná instituce - česká dvorská kancelář či generální sněm, evangelické náboženství s defenzory společné vojsko se společným velením.⁷⁸

Smlouva měla přes sto článků, z čehož se prvních patnáct zabývalo náboženství. Články 16. – 17. se týkaly výčtu úřadu, které mohly zastávat jen osoby evangelického vyznání, články 18. – 21. se zase zabývaly reformou městské správy, načež následovala úprava volby krále

---

⁷⁵KAVKA F., *Bílá hora a české dějiny*, Garamond, Praha, 2003, 328 s., ISBN 80-86379-52-3, s.45

⁷⁶ KAVKA F., *Bílá hora a české dějiny*, Garamond, Praha, 2003, 328 s., ISBN 80-86379-52-3, s.79

⁷⁷ČECHURA J., *České země v letech 1584 - 1620 První Habsburkové na českém trůně*, Libri, Praha 2009, 493 s., ISBN 978-7277-388-6, s.122

⁷⁸ČECHURA J., *České země v letech 1584 - 1620 První Habsburkové na českém trůně*, Libri, Praha 2009, 493 s., ISBN 978-7277-388-6, s.136

v člancích 22. – 28. a následující články stanovily povinnosti krále, mezi něž patřil článek o tom, že panovník nesmí založit dynastii.⁷⁹

Celá snaha generálního sněmu zemí Koruny české byla smetena ze stolu volbou nového římského císaře, kdy jím byl 28. srpna 1619 jednohlasně zvolen Ferdinand Štýrský. Češi tuto volbu nerespektovali a jako svého krále vybrali Fridricha Falckého. Následně dne 20. srpna 1620 došlo ke kapitulaci hornorakouských stavů a jako další cíl císařských vojsk se stala Praha.⁸⁰

Doba pobělohorská

Roku 1627 vydal Ferdinand II. obnovení zřízení zemského, které bylo založeno na propadlých právech stavů. O pár dní později panovník privilegia a práva Českého království a katolických stavů opět potvrdil. Mezi nimi byly uvedeny i Zlatá bula sicilská či Zlatá bula Karlova. Toto obnovení také zakotvilo dědičnost českého trůnu v habsburské dynastii a panovnický absolutismus, při čemž došlo k oslabení postavení zemských sněmů a k posílení moci a práva panovníka. Nově se také na zemský sněm vrátili jako politický stav římskokatoličtí preláti a jediným dovoleným náboženstvím se stalo římské katolictví. Poslední největší změnou bylo čím dál vyšší prosazování němčiny v praxi, ačkoli byla zakotvena rovnoprávnost češtiny s němčinou.⁸¹

Pramenem práva se staly především panovnická nařízení, protože panovník byl v podstatě jediný, kdo měl zákonodárnou moc. Určité mezery v právu měl doplňovat Koldínův městský zákoník, který byl velmi ovlivněn právem římským.⁸²

Obnovené zřízení zemské přineslo v některých oblastech práva zásadní změny. Mimo ústavní změny jednalo se především o změny v právu procesním. Procesní právo vycházelo ze zásady oficiality a z písemného procesu ovlivněného právem římským a kanonickým. Postupně se prosazovala inkviziční zásada. Nejvyšším soudcem byl král, který mohl zasahovat do rozhodovací činnosti soudů.⁸³

---

⁷⁹ ČECHURA J., *České země v letech 1584 - 1620 První Habsburkové na českém trůně*, Libri, Praha 2009, 493 s., ISBN 978-7277-388-6, s.137

⁸⁰ ČECHURA J., *České země v letech 1584 - 1620 První Habsburkové na českém trůně*, Libri, Praha 2009, 493 s., ISBN 978-7277-388-6, s.143

⁸¹ ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.160

⁸² ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.160

⁸³ ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.161

Osvícenecký absolutismus (18. století)

Vznik moderního práva byl dlouhodobý proces, který započal Obnovením zřízení zemského a navázaly na něj významné kodifikace práva v 18. století. Zásadní změny se týkaly samotné tvorby práva. Jak již bylo řečeno, jediným zákonodárcem se stal panovník, který vydával edikty, patenty, mandáty, reskripty, dekrety, konstituce a instrukce. Tato zásadní změna měla za následek rozšíření psaného práva.⁸⁴

Josef I. začal během své vlády s kodifikací trestního práva pomocí Josephina, kterou nechal sestavit. Tento zákoník byl poměrně krutý a vycházel ze středověké praxe. Nejednalo se o kompletní zákoník a jako podpůrný pramen se používal *Constitutio Criminalis Carolina*, německý zákoník roku 1532. Tento zákoník sjednotil postup řízení u všech soudů, zakotvil pravidla inkvizičního (vyhledávacího) procesu pro případy, kdy bylo řízení zahájeno z úřední povinnosti.⁸⁵

Osvícenecký absolutismus za Marie Terezie (1740 – 1780)

Proces modernizace práva dále probíhal za vlády Marie Terezie. Ta je v obecném povědomí známa především díky školní reformě, díky které byly zřízeny obecné a odborné školy včetně obchodní akademie. Školní docházka byla obě povinná pro všechny děti od 6 do 12 let. Tato reforma také zřídila nové obory zeměpis, fyziku a matematiku a kladla větší důraz na dějepis.⁸⁶

V roce 1752 proběhla revoluce, která měla za následek reformu v oblasti soudnictví. Jednalo se o rozdělení soudní pravomoci od politické. Byl zřízen apelační soud pro Moravu, čím se odtrhl od pražské pravomoci. V kodifikaci trestního práva pokračovala právní reforma zvaná *Theresiana*, která nahradila zákoník Josephina. Nedá se říci, že by šlo o velkou změnu. Tento zákoník byl podobně jako jeho předchůdce velmi krutý a zaostalý. Obsahoval trestní právo hmotné i procesní a přinesl úpravu tortury. Tortura bylo útrpné právo, tedy mučení, které se využívalo při vyšetřování. Jako první tento zákoník zakotvil přesná pravidla tortury. Tortura

---

⁸⁴ NĚMEC V., Dějepis, *Osvícenský absolutismus* [online]. Čížek T., 1997, [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/osvicensky-absolutismus/>

⁸⁵ ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Země Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.161

⁸⁶ ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Země Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.180

byla zrušena až v roce 1776. Zajímavé je, že východiskem podle tohoto zákoníku byla presumpce viny.⁸⁷

Mimo tyto reformy bylo nutné provést reformy také v oblasti centralizace a byrokratizace soustavy státní moci a správy. Mimo toho, že byla nově politická správa oddělena od soudní, byla spojena se správou finanční. Zemské a krajské soudy byly vymaněny z vlivu stavů a začaly být obsazovány odborně vzdělanými státem placenými a státu odpovědnými úředníky.⁸⁸

Osvícenecký absolutismus za Josefa II. (1780-1790)

Ačkoli vláda Josefa II. netrvala tak dlouho jako jeho matky Marie Terezie, navázal na nutnou reformaci habsburských zemí. Jeho právnické vzdělání vedlo k užítku a začal s razantními změnami a reformami hned po nástupu na trůn.⁸⁹

Reforma Josefa II. trestního práva reflektovala osvícenské ideje a zákoník poprvé obsahoval pouze právo hmotné, právo procesní bylo zahrnuto v samostatném bloku. Tresty poprvé byly chápány jako výchovný prostředek a ne jako msta. A na rozdíl od svých předchůdců vycházel z presumpce nevinoty. Při stanovení trestů vycházel ze zásady úměrnosti mezi společenskou nebezpečností trestního činu a přísností trestu. Za trestné bylo považováno jen takové jednání, které bylo jako trestné výslovně označeno v trestním zákoníku.⁹⁰

Josef II. za své vlády nejdříve vydal toleranční patent, který legalizoval augšpurské, helvetské a pravoslavné vyznání, přesto nechával katolicismu privilegované postavení. Evangelíci mohli svobodně vlastnit majetek, získávat měšťanské právo, provozovat živnost, nabýt akademické hodnosti a vykonávat veřejné funkce.⁹¹

Dne 1. listopadu 1781 vydal Josef II. patent o zrušení nevolnictví v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Patent nařizoval, že vrchnost nesmí bránit svým poddaným ve svobodném rozhodování při uzavírání sňatků, odchodu z panství a posílat děti na řemesla a studia. Urbární

---

⁸⁷ADAMOVÁ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.162

⁸⁸ADAMOVÁ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.179

⁸⁹ADAMOVÁ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.240

⁹⁰ADAMOVÁ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.165

⁹¹ADAMOVÁ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.181

povinnost zůstala zachována a dvorská služba byla zrušena. S vydáním tohoto patentu české i moravské stavy nesouhlasili.⁹²

Mimo tyto zásadní změny provedl Josef II. mnohé reformy zvláště v oblasti hospodářství. V roce 1785 uskutečnil rozsáhlou úpravu pozemkové daně, která měla za úkol upravit vztah poddaných k vrchnosti ve prospěch poddaných. O čtyři roky později pak berní a urbánní patent nahradil robotu penězi. Tento patent byl oblastí velkých rozporů a po smrti Josefa II. byl odvolán.⁹³

Dalšími důležitými patenty, které vydal během své vlády, byl patent ke zrušení rozjímavých a žebravých řádů či nové reformy v oblasti tvorby práva a jeho institucionálního zabezpečení prostřednictvím soudů a orgánů statní správy. Také provedl reorganizaci soudnictví a v rámci toho vznikla soustava tří soudních instancí.⁹⁴

Policejní absolutismus (1789-1848)

Období od vypuknutí Velké francouzské revoluce až po bachovský absolutismus lze označit také jako období policejního absolutismu. Evropou se šířil strach z myšlenek francouzské revoluce a z toho důvodu byla v habsburských zemích zavedena preventivní cenzura všech tiskopisů, nařízena zpětná revize všech knih z doby Josefa II. a knih západních, zvláště pak francouzských spisovatelů a myslitelů. V souvislosti s tím došlo k reorganizaci policie a bylo vytvořeno zvláštní policejní ministerstvo.⁹⁵

Josefínské období předurčilo podobu práva v Rakousku a Českých zemích až do 1. Června 1811, kdy byl císařským patentem vyhlášen občanský zákoník s účinností od 1. ledna 1812. Jeho celý titul zněl *Allgemeine bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten deutschen Erbländer der österreichischen Monarchie*. Zákoník vycházel z římského práva. Dalším důležitým druhem práva, které mělo velký vliv na tehdejší společnost, bylo právo kanonické. Kanonické právo bylo právo náboženské, v době vlády Habsburků konkrétně právo katolické.⁹⁶

---

⁹² ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.181

⁹³ ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.185

⁹⁴ ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.185

⁹⁵ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.178

⁹⁶ HORÁK O., RAZIM J., *Dějiny kodifikace soukromého práva v českých zemích*, Praha, Leges, 2020, 139 s., ISBN 978-80-7502-501-2, s. 83

Obecně převládalo psané právo nad starým obyčejovým právem a typickým rysem absolutistického práva byla tendence k unifikaci práva a k jeho kodifikaci. Právo tehdejší doby směřovalo k zobecnění, k opuštění starých zásad personality a k překonání jeho starších stavovských koncepcí.⁹⁷

Hlavním zákonodárcem stále zůstával panovník a díky komplikovanosti právního řádu docházelo ke vzniku nejdříve soukromých a později úředních sbírek a soupisů. Sbírký lze dělit na soukromé sbírky královských nařízení, soukromé sbírky císařsko-královských nařízení s platností česko-rakouskou a úřední sbírky zákonů.⁹⁸

Do první skupiny spadá především Codex-Ferdinandeo-Leopoldino-Josefino-Crolinus, které pořídil Jan Jakub Weingarten. Tyto sbírky zachycují zákonodárství posledních čtyř habsburských panovníků. Mimo toto významné dílo do této skupiny spadá třeba Úplný výtah všech v Královstvím českém stávajících zákonů na konci 18. století nebo System der politischen Gesetze Bohmens.⁹⁹

Do skupiny sbírek císařsko-královských nařízení patří Codex austriacus ordine alphabetico compilatus, který obsahoval právní předpisy platné v zemích Koruny české od Leopolda I.¹⁰⁰

První úřední sbírka zákonů a nařízení pochází z dob Josefa II. V tomto období byla založena tradice úředně publikovaných právních norem. Tyto sbírky vycházeli pro celé soustátí habsburské mimo Uher a po té pro jednotlivé země.¹⁰¹

---

⁹⁷ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.182

⁹⁸ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.184

⁹⁹ ADAMOVIÁ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.244

¹⁰⁰ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.185

¹⁰¹ ADAMOVIÁ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.245

Habsburská monarchie - Ústava (1848-1918)

Revoluční vlna v roce 1848, která se hnala Evropou, se dotkla také Habsburků. V letech 1848 až 1918 došlo k zásadním proměnám středoevropské politiky a společnosti. Kolem roku 1848 se myšlenka ústavního vládnutí prosazovala jen velmi těžko na území vlády Habsburské monarchie. Před I. světovou válkou byly tyto změny více než nutné a fáze demokratizace politiky evropských států proběhla i v Předlitavsku (Rakouské země za Rakouska-Uherska).¹⁰²

Revoluce přinesla nové základní principy jako rovnost před zákonem, zlepšení postavení žen, nemanželských dětí či větší náboženská rovnost. Na charakter práva jako takového neměla revoluce vliv, významně však ovlivnila ústavní právo a během období pár let si vynutila hned několik variant ústav.¹⁰³

Dne 25. 4. 1848 byla navržena dubnová Pillersdorfova ústava, tzv. ústavní základ rakouského císařského státu. Jejím vzorem byla belgická ústava z roku 1830 a ústavy některých německých států. Podle této ústavy měli země pod vládou Habsburků stále tvořit nedělitelnou konstituční monarchii, výjimkou mělo být území Lombardsko-benátské území a území Uherska. Exekutiva zůstala v rukou císaře prostřednictvím ministrů a o legislativu se dělil s říšskými sněmy. Císař nebyl dále nadán pravomocemi v oblasti soudnictví, ta byla zcela nezávislá.¹⁰⁴

Říšský sněm byl po vzoru britské sněmovny lordů rozdělen jako dvoukomorový. V senátu měli zasedat princové Rakouského domu starší 24 let, osoby doživotně jmenované panovníkem, jejichž počet nebyl stanoven a 150 senátorů volených velkostatkáři. Poslanecká sněmovna se měla skládat z 383 volených členů. Ke schválení zákona byl potřeba souhlas obou komor a obligatorní sankce císaře, tedy jeho souhlas. K přijetí rozhodnutí v obou komorách měla stačit běžně nadpoloviční většina přítomných. K přijetí změn ústavního charakteru pak dvě třetiny většiny přítomných v obou komorách.¹⁰⁵

---

¹⁰² BALÍK S. a kol., *Politický systém českých zemí 1848-1989*, 3. vydání, Brno, Masarykova univerzita, 2011, 178 s., ISBN 978-80-210-5438-7, s.18

¹⁰³ ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.247

¹⁰⁴ BALÍK S. a kol., *Politický systém českých zemí 1848-1989*, 3. vydání, Brno, Masarykova univerzita, 2011, 178 s., ISBN 978-80-210-5438-7, s.20

¹⁰⁵ BALÍK S. a kol., *Politický systém českých zemí 1848-1989*, 3. vydání, Brno, Masarykova univerzita, 2011, 178 s., ISBN 978-80-210-5438-7, s.21

Dne 22. 7. 1848 zahájil činnost kroměřížský ústavodárný sněm, který vypracoval vlastní návrh konstituce, který ovšem také nebyl zrealizovaný. Ve srovnání s dubnovou ústavou obsahoval širší katalog občanských práv, stát se neměl vázat na konkrétní náboženství a státní moc podle preambule nepocházela od Boha nýbrž z lidu. Jednalo se tedy o politický systém konstituční monarchie, kde by exekutivu vykonával císař, přičemž by se na ní podíleli formou kontrasignace ministři. Císař by byl oprávněn k vládnutí až po složení přísahy na ústavě. Říšský sněm se měl skládat ze sněmovny lidu a druhá komora měla být sněmovna zemí, kterou měly obesílat zemské a krajské sněmy.¹⁰⁶

Místo těchto dvou návrhů nakonec byla přijata oktrojována březnová Stadionova ústava z 4. 3. 1849, tedy ústava přijata z rozhodnutí panovníka bez účasti lidu. Tato ústava opustila ideu suverenity lidu ve prospěch panovníka. Také nestanovila striktní oddělení legislativy a exekutivy a nebylo jednoznačně řešeno postavení císaře vůči parlamentu, což umožňovalo politicky pružný výklad a obecné posílení jeho postavení. Říšský sněm byl dvoukomorový, horní komorou byla Zemská komora obesílána zemskými sněmy, Lidová komora byla volena přímou volbou lidu. Volby se konaly ústně a nebyly tajné. Zákony měly být přijímány ve spolupráci Říšského sněmu a císaře. V této ústavě se také poprvé objevuje pojem říšská rada, který označuje císařem jmenovaným poradní orgán.¹⁰⁷

Otázka vnitřního uspořádání říše nebyla zřetelně řešena, předpokládala se existence zemí s vládami a sněmy. Všechny národy měly být rovnoprávné a stejně tak jejich jazyky. Stejně tak se předpokládalo vytvoření společného celního a hospodářského prostoru všech zemí Habsburků, což se nakonec povedlo v roce 1851.¹⁰⁸

Rakouský konstitucionalismus, který představují dubnová a březnová ústava, nese znaky orientace na principu monarchické legitimacy, ústava je oktrojována panovníkem, tedy bez souhlasu parlamentu, nositelem suverenity je panovník, přestože se lidé podílí na výkonu státní moci, parlament je svolán monarchou a nemá zákonodárnou moc, panovník má právo absolutního veta, nezávislost soudní moci a občanská práva jsou víceméně garantována.¹⁰⁹

---

¹⁰⁶ BALÍK S. a kol., *Politický systém českých zemí 1848-1989*, 3. vydání, Brno, Masarykova univerzita, 2011, 178 s., ISBN 978-80-210-5438-7, s.22

¹⁰⁷ BALÍK S. a kol., *Politický systém českých zemí 1848-1989*, 3. vydání, Brno, Masarykova univerzita, 2011, 178 s., ISBN 978-80-210-5438-7, s.22

¹⁰⁸ BALÍK S. a kol., *Politický systém českých zemí 1848-1989*, 3. vydání, Brno, Masarykova univerzita, 2011, 178 s., ISBN 978-80-210-5438-7, s.23

¹⁰⁹ BALÍK S. a kol., *Politický systém českých zemí 1848-1989*, 3. vydání, Brno, Masarykova univerzita, 2011, 178 s., ISBN 978-80-210-5438-7, s.23

Březnová ústava nezůstala v platnosti dlouho a již 31. 12. 1851 byla suspendována Silvestrovskými patenty. V platnosti zůstaly pouze některé základní svobody př. rovnost před zákonem, zrušení roboty a poddanství, svoboda vyznání pouze pro státem uznané církve. V tomto období až do roku 1865 nebyl používán pojem základ práva, ale státní cíle, který symbolizoval, že se jedná o výsady lidu státem. Patent také jako první dokument deklaroval a kodifikoval organické řízení státu, které představovalo, že veškerá státní moc se má vykonávat s vyloučením veřejnosti.¹¹⁰

Neabsolutismus, který představovaly Silvestrovské patenty, byl ukončen po porážce Rakouska v roce 1859, kdy země přišla o Lombardii a uznala a následně bylo neoabsolutistické řízení státu bylo shledáno neefektivním. Říjnový diplom vydaný 20. 10. 1860 znovuzavedl spolurozhodování panovníka se zemskými sněmy. Zároveň s ním byly vydány nové zemské řády, které sloužily místo zemských ústav a jako volební zákony pro zemské sněmy. Ty obnovily kuriální zásadu zastoupení na zemských sněmech, což znamenalo vytvoření čtyř rozdílných voličských sborů preláti, šlechta, měšťané a rolníci.¹¹¹

Schmerlinova ústava též známa jako únorový patent vydaná 26. 2. 1861 dovršila změny zavedené v říjnovém diplomu. Patentem se Habsburské země vracely k zásadě konstitucionalismu s tím, že se zohlední zvláštní postavení Uher. Tato ústava neobsahovala katalog základních práv, a z toho vyplývalo, že zákony kodifikující občanské svobody byly přijímány postupně. Tato ústava předpokládala vytvoření bikamerálního, dvoukomorového, parlamentu složeného z Panské a Poslanecké sněmovny. Poslanecká sněmovna měla 343 členů volených nepřímo zemskými sněmy na základě tamních kurií. Panská sněmovna se skládala ze zletilých princů Rakouského domu, arcibiskupů, statkářské šlechty a panovníkem nominovaní členové.¹¹²

Kvůli zvláštnímu postavení Uher byla poslanecká sněmovna rozdělena na užší a širší. Užší byla bez uherských poslanců a sloužila jako parlament Předlitavska. Všechny zákony přesto potřebovali souhlas panovníka. Zajímavostí je, že již v roce 1861 byl ustanoven zákon, který zaručoval poslancům imunitu zásadou nutnosti udělení souhlasu příslušnou sněmovnu k případnému trestnímu stíhání poslance či člena panské sněmovny. Říšskou radu nahradila

---

¹¹⁰ BALÍK S. a kol., *Politický systém českých zemí 1848-1989*, 3. vydání, Brno, Masarykova univerzita, 2011, 178 s., ISBN 978-80-210-5438-7, s.24

¹¹¹BALÍK S. a kol., *Politický systém českých zemí 1848-1989*, 3. vydání, Brno, Masarykova univerzita, 2011, 178 s., ISBN 978-80-210-5438-7, s.24

¹¹²BALÍK S. a kol., *Politický systém českých zemí 1848-1989*, 3. vydání, Brno, Masarykova univerzita, 2011, 178 s., ISBN 978-80-210-5438-7, s.24

jako poradní orgán Státní rada a pojem Říšská rada začala splývat s Říšským zastupitelstvem neboli s jeho poslaneckou sněmovnou.¹¹³

Uherský sněm na únorovou ústavu nereagoval dle očekávání a nakonec ji odmítl. To způsobilo, že se v Uhrách až do Uherského vyrovnání vládlo absolutisticky. V září 1865 uherský zemský sněm otevřeně propagoval koncepci dualizace říše. Následně 8. 6. 1867 byl František Josef I. korunován uherským králem a o čtyři dny později udělil sankci vyrovnávacím zákonům, které přijal uherský zemský sněm. Z toho vyplynulo vyrovnání, jehož výsledkem vylíznul Rakousko-uherské monarchie.¹¹⁴

Toto vyrovnání si vyžádalo novou Předlitavskou ústavu tzv. prosincová ústava, která na rozdíl od svých předchůdců byla přijata v součinnosti monarchy a parlamentu. V základech této ústavy byly zakotveny principy monarchické legitimacy a parlamentu. Došlo k opravdovému rozdělení moci, zavedla opět katalog základních práv a instituci ústavního soudnictví, díky čemuž bylo jednání státu a jeho orgánů důsledně podřízeno zákonu.¹¹⁵

Rozdělení sněmoven bylo stejné jako v únorové ústavě na panskou a poslaneckou sněmovnu. Zákonodárnou iniciativu měla vláda jako celek, poslanecká sněmovna a panská sněmovna. Ústavní zákony se přijímaly v obou komorách s dvou třetinovou většinou za přítomnosti nadpoloviční většiny z tabulkového počtu poslanců.¹¹⁶

Nedílnou součástí právních rakouských dějin, tudíž i Českých, je dokument listina základních práv, který je součástí rakouského právního řádu do dnes. Dne 5. 5. 1869 byl přijat zákon, který umožňoval dočasně a lokálně tato práva suspendovat. Tato nutnost se projevila také během první světové války, kdy 25. 7. 1914 byla přijata řada zákonů, které suspendovaly četná občanská práva.¹¹⁷

---

¹¹³BALÍK S. a kol., *Politický systém českých zemí 1848-1989*, 3. vydání, Brno, Masarykova univerzita, 2011, 178 s., ISBN 978-80-210-5438-7, s.25

¹¹⁴BALÍK S. a kol., *Politický systém českých zemí 1848-1989*, 3. vydání, Brno, Masarykova univerzita, 2011, 178 s., ISBN 978-80-210-5438-7, s.26

¹¹⁵BALÍK S. a kol., *Politický systém českých zemí 1848-1989*, 3. vydání, Brno, Masarykova univerzita, 2011, 178 s., ISBN 978-80-210-5438-7, s.27

¹¹⁶BALÍK S. a kol., *Politický systém českých zemí 1848-1989*, 3. vydání, Brno, Masarykova univerzita, 2011, 178 s., ISBN 978-80-210-5438-7, s.28

¹¹⁷BALÍK S. a kol., *Politický systém českých zemí 1848-1989*, 3. vydání, Brno, Masarykova univerzita, 2011, 178 s., ISBN 978-80-210-5438-7, s.28

První světová válka (1914-1918)

Válečný režim v Předlitavsku byl připravován již před vypuknutím války. Vláda měla dostatek právních prostředků, aby mohla nastolit mimořádná opatření hned po vyhlášení války Srbsku. Tři dny před vypuknutím války byly uzavřeny říšské rady a zemské sněmy, k rozpuštění říšské rady nedošlo, aby v případě nutnosti jejího svolání nemusela vypsat nové volby.¹¹⁸

Během války měly rozhodující slovo vojenské kruhy, zvláště pak vojenský velitel arcivévoda Bedřich a náčelník generálního štábu Conrad z Hotzendorfu. Tato opatření směřovala především proti slovanským národům, vedení armády se domývalo, že by jejich odpor mohl ohrozit zájmy monarchie. To se také stalo po té, co český 36. pluk přešel na Ruskou stranu a další ho následovaly. Po té následovalo v Čechách zatýkaní a vyslýchání osob, které byly podezřelé ze spolupráce a vlastizrady. Přes veškerá opatření protirakouská nálada v Českých zemích sílila.¹¹⁹

Ačkoli názory na to, jak by měla vypadat poválečná Evropa a následně také osud Českých zemí, se velice lišily, T.G.Masaryk, profesor filosofické fakulty Karlovy univerzity, známý politik, bývalý poslanec v říšské radě měl již během války vyhraněný názor. V roce 1915 emigroval do Ameriky a po příchodu dalších politiků společně vytvořili centrum zahraniční akce zvané Český komitét zahraniční. Dne 14. listopadu 1915 pak uveřejnili svůj cíl v podobě nového samostatného československého státu.¹²⁰

---

¹¹⁸ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.311

¹¹⁹ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.311

¹²⁰ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.314

3.4 Moderní dějiny

1. republika – Prozatímní ústava (1918-1920)

Dne 28. října 1918 byla vyhlášena Československá republika. Nový stát uprostřed poválečné Evropy převzal recepční normou právní řád z monarchie. Odborníci se dodnes nemohou shodnout jaké povahy tento zákon je, někteří jej dokonce považují za první ústavní provizorium, avšak sám A. Rašín, který tento zákon připravil, jej považoval za deklaratorní akt, tedy akt který nestanoví žádná nová subjektivní práva a povinnosti. Lze tedy říci, že tento zákon byl konstitutivní a nahrazen 13. listopadu 1918 prozatímní ústavou.¹²¹

Národní výbor, který vzniknul hned po vyhlášení deklarace a který se skládal z politiků ze všech politických stran českého státu, byl rozdělen na tři části. Jedna z nich nesla jméno ústavního výboru. Návrh vypracoval v co nejkratší době sociálně-demokratický poslanec Alfréd Meissner. Při vzniku této ústavy se počítalo s tím, že nebude mít dlouhou platnost. Hned v §4 bylo ukotveno, že moc zákonodárnou vykonává Národní shromáždění, dokud nebude vyhotovena ústava konečná.¹²²

Národní výbor měl vůči návrhu prozatímní ústavy několik výhrad. Jednou z nich bylo titulování předsedů vlády na ministry, tento návrh byl nakonec prosazen. Dalším sporným bodem byl počet ministrů, při čemž z návrhu jednoho člena výboru osmi ministrů vyšlo nakonec sedmnáct.¹²³

Podle §14 měla být vláda volena Národní shromážděním, až později po návratu a zvolením T.G. Masaryka prezidentem byla tato část změněna a vládu jmenoval prezident. Prozatímní ústava také nestanovila, jestli ministr musí být zároveň poslancem. Toho se využilo při jmenování Beneše a Štefánika do ministerských křesel.¹²⁴

Nejvýznamnějším znakem této ústavy bylo přenesení veškeré moci na jednu sněmovnu. Neexistovalo zde žádné dělení moci ani činitel vedlejší, který by s ní mohl konkurovat nebo ji

---

¹²¹ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Země Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.258

¹²²PEROUTKA F., *Budování státu I. 1918 – 1919*, 3.vyd., Praha: Lidové noviny, 1991, 442 s, ISBN 80-7106-040-2 s.158

¹²³PEROUTKA F., *Budování státu I. 1918 – 1919*, 3.vyd., Praha: Lidové noviny, 1991, 442 s, ISBN 80-7106-040-2 s.160

¹²⁴ PEROUTKA F., *Budování státu I. 1918 – 1919*, 3.vyd., Praha: Lidové noviny, 1991, 442 s, ISBN 80-7106-040-2 s.163

korigovat. Druhým typickým rysem zatímní ústavy byla velmi omezená pravomoc prezidenta. Prezident neměl právo rozpustit sněmovnu ani vetovat zákon nebo zde nebyla žádná jiná možnost zákonodárné iniciativy a jak již bylo řečeno prezident ani nejmenoval vládu.¹²⁵

Ferdinand Peroutka ve své knize Budování státu 1919 o náladě odborníků k omezenému množství práv prezidentových napsal: „*Nepříznivá kritika se objevila i v anglických časopisech, byvši tam dopravena někým z Čech. Kritikové obírali se hlavně poměrem prezidenta k vládě a k Národnímu shromáždění a dovozovali, že prezidentovi bylo zatímní ústavou uděleno neslýchaně malá práva. Byla to kritika nejen vědecký, nýbrž i politická*“.¹²⁶

1. republika – konečná ústava (1920-1938)

Ústavní listina Československé republiky nabyla účinnosti 6. března 1920. Ústava vycházela z klasické teorie dělby moci. Moc výkonná byla rozdělena mezi vládu a prezidenta, moc zákonodárná do dvoukomorového parlamentu. Soudní moc reprezentovala soustava nezávislých soudů.¹²⁷

Celá ústava vycházela z cizích vzorů, preambule byla převzata z americké ústavy z roku 1787, úprava postavení prezidenta připomínala články ústavy třetí francouzské republiky a pro katalog občanských práv byla vzorem rakouská prosincová ústava z roku 1867. Mimo tyto předlohy byly využity jako inspirace také ústavy anglické, švýcarské či německé.¹²⁸

Uvuzovací zákon v článku devět stanovoval, že dnem účinnosti ústavní listiny pozbývaly platnosti všechny dřívější ústavní zákony. Text ústavy měl 134 paragrafů, které byly rozděleny do šesti hlav.¹²⁹

Hlava první upravovala základní ústavní otázky a nesla název Všeobecná ustanovení. Druhá hlava pojednávala o moci zákonodárné, upravovala složení a působnost Národního shromáždění, který se skládal ze dvou komor, poslanecké sněmovny a senátu. Poslanecká sněmovna měla 300 členů volených na období šesti roků a senát 150 volených na dobu osmi

---

¹²⁵PEROUTKA F., *Budování státu I. 1918 – 1919*, 3.vyd., Praha: Lidové noviny, 1991, 442 s, ISBN 80-7106-040-2 s.165

¹²⁶ PEROUTKA F., *Budování státu II. 1919*, 3.vyd., Praha: Lidové noviny, 1991, 877 s, ISBN 80-7106-037-2 s.587

¹²⁷ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.337

¹²⁸ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.338

¹²⁹ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.339

let. Obě sněmovny parlamentu se scházely dvakrát ročně na řádném zasedání, které svolával a ukončoval prezident. Nejméně tři pětiny ze všech členů každé ze sněmoven bylo potřeba pro vyhlášení války a ke změně ústavní listiny.¹³⁰

Druhá hlava mimo zákonodárné moci upravovala také interpretace na členy vlády a plnění úkolů parlamentu, kdy sněmovny nepracovaly.¹³¹

Hlava třetí pojednávala o vládní a výkonné moci, kterou představovali prezident, vláda, ministerstva a nižší správní úřady. Prezident byl volen oběma komorami sněmovny s třípětinovou většinou hlasů a volební období prezidenta bylo na sedm let. Tentýž občan mohl být volen pouze dvakrát za sebou. Prezident nebyl odpovědný za výkon své funkce a trestně stíhán mohl být pouze za velezradu. Vládu jmenoval i propouštěl prezident.¹³²

V hlavě čtvrté byla upravena moc soudní, obsahovala demokratické zásady nezávislosti výstavby a činnosti státních soudů. Pátá hlava obsahovala práva, svobody i povinnosti občanské. A poslední šestá hlava upravovala ochranu menšin národnostních, náboženských či rasových.¹³³

2. republika – Česko-slovenská republika 1938-1939

Mnichovská dohoda je dokument uzavřený a uplatňovaný v rozporu s normami mezinárodního práva a i v rozporu s ústavou a právní řádem Československé republiky. Tudiž je od samého počátku neplatná. Československé orgány přijaly tuto dohodu pod tlakem, neúčastnili se jednání ani neuzavřeli tuto smlouvu. Přijetí a plnění mnichovské dohody bylo porušením ustanovení ústavy o postupu a kompetenci státních orgánů při změně státních hranic.¹³⁴

Po podpisu mnichovské dohody skončila Československá republika a Slovensko pomocí žilinského protokolu dosáhlo autonomie pod diktátem Hlinkovy lidové strany a následující den byla jmenována slovenská autonomní vláda v čele s Josefem Tisem. Následně

---

¹³⁰ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.339

¹³¹ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.339

¹³² MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.339

¹³³ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.339

¹³⁴ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.436

dne 11. listopadu 1938 byla jmenována autonomní vláda Podkarpatské Rusi. Československá vláda ustoupila Polsku v těšínské otázce a došlo k odtržení části slovenského území ve prospěch Maďarska. Prezident Edvard Beneš následně abdikoval a emigroval do Anglie.¹³⁵

Dne 15. prosince byl vydán zmocňovací zákon, který nadobro paralyzoval parlament, protože zákonodárná moc byla předána vládě a prezidentovi. Parlamentní demokracie tak byla zlikvidována a nastoupil autoritativní režim. Přejedání zákonodárné moci do rukou exekutivy je jeden z typických znaků fašistického režimu.¹³⁶

V důsledku událostí bylo vydáno vládní nařízení č. 392/1938 sb. o Sbírce zákonů a nařízení republiky Česko-slovenské. Podle tohoto zákona či čl. II ústavního zákona zmocňovacího ze dne 15. prosince 1938 vláda republiky nařídila, že právní předpisy v republice Česko-slovenské se vyhlašují ve Sbírce zákonů a nařízení republiky Česko-slovenské.¹³⁷

Protektorát Čechy a Morava 1939-1945

V noci ze dne 14. na 15. března 1939 obsadila německá armáda území Čech a Moravy. Cílem bylo zabránění česko-moravského teritoria a rozšíření území třetí říše. Ačkoli prezident Emil Hácha podepsal v Berlíně dokument pochybného charakteru, obsazení českého území od počátku postrádalo mezinárodněprávní relevanci a z pohledu ústavního práva a tehdy platné ústavy se jednalo nekompromisně o protiústavní jednání.¹³⁸

Výnosem z 16. března 1939 zřídil Hitler protektorát Čechy a Morava. Norma byla otištěna ve Sbírce zákonů a nařízení, aniž ji jakýkoli způsobem akceptoval některý z dosavadních nejvyšších státních orgánů. Výnos byl rovněž otištěn v říšském zákoníku.¹³⁹

Skutečný obsah výnosu určoval českým zemím postavení, které ani právně ani fakticky neodpovídalo. Německá moc se v každodenní praxi rozcházela s mnohými ustanoveními

---

¹³⁵ADAMOVÁ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.281

¹³⁶ADAMOVÁ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.282

¹³⁷ADAMOVÁ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.282

¹³⁸MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.446

¹³⁹MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.447

stanovených ve výnosu. Otevřeně tak dávala najevo, že považuje tento způsob uspořádání za stínový a zároveň pouze dočasný.¹⁴⁰

Podle výnosu zůstávaly Čechy a Morava autonomní, tedy omezeně svézákonný a samosprávný útvar. Bližší úprava těchto výnosů chyběla, a proto podle výnosu tato práva byla vykonávaná vlastními orgány a úředníky, aniž bylo řečeno, které má na mysli. Mimo to výnos ani nestanovil, kdo jmenuje či odvolává vládu protektorátu či její jednotlivé členy.¹⁴¹

V důsledku toho působili během protektorátu orgány dvojího druhu, autonomní a orgány říšské, ty byly nadřazené. Dominantní postavení vyhradil Hitler říšskému protektorovi. Od 1. ledna 1941 mohli protektorátní vláda a prezident vydávat právní předpisy pouze se zmocněním říšského protektora.¹⁴²

Příklad nařízení protektora k autonomní vládě citováno z knihy Grónského: *„Nařízení o právu vydávati právní předpisy v Protektorátu Böhmen und Mähren ze 7.července 1939 §1: Reichsprotektor může nařízením měnit autonomní právo, pokud toho vyžaduje společný zájem“*¹⁴³

Nařízení protektora se mimo jiné týkala ve velké míře Židů, jak uvádí ve své knize pan Grónský: *„Nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě týkající se umístění Židů v uzavřených osadách, ze dne 16. února 1942 §8: Po uplynutí doby uvedené v § 4 odst. 1 provede se na návrh vystěhovaleckého fondu pro Čechy a Moravu nucení vyklizení vyvlastněných a v § 6 uvedených nemovitostí. Nucené provedení nastane cestou politické exekuce, aniž to potřebuje předlohy zvláštního titulu, a směřuje také proti zmocněncům, uvedeným v § 5.“*¹⁴⁴

---

¹⁴⁰ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.447

¹⁴¹ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.447

¹⁴² MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.448

¹⁴³ GRÓNSKÝ J., *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa*, Praha, Karolinum, 2005, 584 s., ISBN 80-246-1027-2, s. 351

¹⁴⁴ GRÓNSKÝ J., *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa*, Praha, Karolinum, 2005, 584 s., ISBN 80-246-1027-2, s. 394

Hlavním publikačním nástrojem autonomní legislativy byla Sběrka zákonů a nařízení převzatá z druhé republiky. Název byl změněn na Sběrka zákonů a nařízení Protektorátu Čechy a Morava. Byly v ní mimo jiné publikovány dekrety z roku 1940 státního prezidenta.¹⁴⁵

Příklad ústavního dekretu prezidenta z roku 1940 se lze také dočíst v knížce Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československých: „*Ústavní dekret prezidenta republiky č. 2/1940 Úř. Věst. Čs. Ze dne 15. října 1940 o prozatímním výkonu moc zákonodárné §1: Dokud nebude možno provádět ustanovení hlavy druhé ústavní listiny z 29. února 1920 o moci zákonodárné, bude president republiky úkony, které mu ukládá § 64 č. 1 a č. 3 úst. listiny, pokud k nim je zapotřebí souhlasu Národního shromáždění, vykonávat se souhlasem vlády*“.¹⁴⁶

Státní zřízení Československé republiky v emigraci (1939-1945)

Díky odboji a protestům proti okupaci Čech a Moravy, který vznikl hlavně díky Edvardovi Benešovi, nepřestala právně ani jako subjekt mezinárodního práva Československá republika existovat ani během druhé světové války. Neměla ovšem žádné vládní orgány, jež by ji zastupovaly v mezinárodních vztazích. Národní shromáždění nikdy Mnichovskou dohodu ústavním způsobem nepřijalo a samo Německo ji v roce 1939 svým násilným postupem porušilo. Československá velvyslanectví a konzuláty pokračovaly ve své činnosti i po 15. březnu 1939 a tím potvrdily právní mezinárodní trvání republiky.¹⁴⁷

Teprve po vypuknutí druhé světové války mohla vzniknout exilová vláda. Díky jejímu vzniku, konkrétně Národního výboru, byla uzavřena vojenská spojení, která zapříčinila vznik československé armády. Normativní činnost byla v rámci exilového státního zřízení vykonávána ústavními dekreti, dekreti prezidenta republiky a nařízeními vlády, jejich právním základem byl ústavní dekret č. 2 Úředního věstníku čsl. o prozatímní výkonu moci zákonodárné ze dne 15. října 1940. Ústavní listina z roku 1920 nepředpokládala takovou situaci, a proto bylo nutné vydat tento dekret.¹⁴⁸

V Londýně, kde exilová vláda sídlila, bylo vydáno 30 ústavních dekretů. Zákonodárná činnost byla vykonávána pouze v nezbytných případech a týkala se převážně fungování

---

¹⁴⁵ ADAMOVÁ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0, s.288

¹⁴⁶ GRÓNSKÝ J., *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa*, Praha, Karolinum, 2005, 584 s., ISBN 80-246-1027-2, s. 433

¹⁴⁷ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.483

¹⁴⁸ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.485

vojenských jednotek. Tam kde podle ústavy z roku 1920 bylo potřeba souhlasu prezidenta republiky a souhlas Národního shromáždění, nahrazoval jej souhlas exilové vlády.¹⁴⁹

Během posledního roku svého fungování, připravovala se exilová vláda na obnovení právních aktů pro zajištění obnovení právního řádu a státních orgánů osvobozeného Československa. V jeho činnosti se čím dál více projevoval vliv názorů moskevského vedení Komunistické strany Československa.¹⁵⁰

Poválečné Československo (1945-1948)

Po osvobození Československa bylo období Česko-slovenské republiky a protektorátu Čechy a Morava prohlášeno za dobu nesvobody a v důsledku toho, vše co bylo vydáno, bylo považováno za protiústavní a neplatné.¹⁵¹

Dekrety vydané prozatímní vládou v exilu bylo třeba ještě dodatečně schválit Prozatímním národním shromážděním a to do šesti měsíců, kdy se sešlo. Tuto situaci řešil právní dekret prezidenta z 3. srpna 1944 článek 11 úřední věstník Československa o obnovení právního pořádku.¹⁵²

Na Slovensku nastala složitější situace. Od roku 1939 mělo Slovensko svou vlastní ústavu, která vycházela z ústav německé, italské a španělské. Ačkoli tato ústava byla prohlášena za neplatnou, během války vznikla Slovenská národní rada, která vykonávala moc zákonodárnou, vládní i výkonnou na Slovensku. Prezidentský dekret z 23. června 1945 obnovil Sbíрку zákonů a nařízení republiky Československé, které platili i pro Slovensko, ačkoli Slovenská národní rada nepřestala vydávat právní předpisy až do roku 1948. V rámci toho během let 1945-1946 vznikly tři pražské dohody, které upravovaly situaci na Slovensku.¹⁵³

---

¹⁴⁹ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.486

¹⁵⁰ MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.492

¹⁵¹ ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0 , s.292

¹⁵² ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0 , s.292

¹⁵³ ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0 , s.293

Socialistické Československo (1948-1989)

Ústava 5.května

Po roce 1945 a nastolení Košického programu bylo již téměř rozhodnuto, jakým směrem se Československá republika bude ubírat. Dne 9. května 1948 byla vydána nová ústava, které v prvním článku prohlašovala Československo za lidově demokratickou republiku a stanovovala, že lid je jediným zdrojem veškeré moci.¹⁵⁴

Ústava 9. května stejně jako zbylé ústavy lidově demokratických republik měla v tomto období úlohu spíše fikční. Na rozdíl od dalších ústav si ústava 9. května zachovala alespoň některé demokratické rysy, jako třeba částečnou dělbu moci či v ní byly zakotveny základní práva a svobody. Přesto ji prezident Edvard Beneš odmítl podepsat a abdikoval.¹⁵⁵

Nová ústava a režim, kterým byl nastolen, měl jediný cíl a to likvidaci dvě stě let se vyvíjejícího se právního řádu. Cílem bylo zavést nový právní řád, který by pomohl upevnit a rozvíjet výsledky politického vítězství komunistické strany. Kodifikace, které v roce 1948 začaly a pokračovaly v 50. letech se inspirovali sovětskými zkušenostmi.¹⁵⁶

Ústava 1960

Ústava z roku 1960 byla připravována na rozdíl od své předchůdkyně již v plně zavedeném socialistickém režimu, kde naprosto vládla sovětská ústně právní teorie a terminologie. Její návrh sestavilo ideologické oddělení sekretariátu Ústředního výboru komunistické strany Československa a nejdříve byla schválena plenárním zasedáním ÚV KSČ a pak teprve parlamentem.¹⁵⁷

Karel Malý ve své knize *Nové jevy v právu na počátku 21.století* popisuje význam ústavy přesnými slovy: „*Na jedné straně byla právní úroveň ústavy i řady dalších tehdejších zákonů hrozně nízká. Nelze však přehlížet, že spíše neprávní charakter ústavy v podstatě*

---

¹⁵⁴ ČESKOSLOVENSKO ústavní zákon č. 150/ 1948 Sb. ze dne 9.6.1948 In: *Ústava Československé republiky, 1948*, Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-150>

¹⁵⁵ ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Země Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0 , s.295

¹⁵⁶ ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Země Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0 , s.295

¹⁵⁷ MALÝ K., TOMÁŠEK M. a kol., *Nové jevy v právu na počátku 21.století – I. Historické impulzy rozvoje práva*, Karolinum, Praha, 2009, 341 s., ISBN 978-80-246-1686-5, s.207

odpovídal celkové koncepci státu, kde právo představovalo obvykle jen více či méně chatrný legislativní závoj skutečného fungování režimu.“¹⁵⁸

Autor dále zmiňuje preambuli, která obsahuje motivaci k budování a zvyšování průmyslové výroby. Oficiálně měla vzrůst v dalších letech až patnáctkrát, při čemž měla být zkrácená pracovní doba. Reálný vývoj ekonomiky však těmto představám neodpovídal.¹⁵⁹

Do roku 1989 již nebyla vydána žádná další ústava, právo během komunismu bylo spíše bezprávním. Obor práva byl socialistickým režimem velice zasažen. Právo mohli studovat jen vyvolení a obsah studia měl režim v pevných rukou. Ačkoli se v padesátých, šedesátých, sedmdesátých či osmdesátých letech právo projevovalo jinak, princip byl vždy stejný a to vyzdvižení celospolečenské vůle nad jedince. Výsledkem bylo omezování osobních svobod, potlačování lidských práv a kolektivismus.

Ústava po roce 1989

Po listopadu 1989 a pádu komunistického režimu byla nutná legislativní obnova právního státu a opětovné uznání základních práv a svobod. Na přípravu nové ústavy nebyl čas, a proto v prvních porevolučních letech byla jen upravována ústava z roku 1960.¹⁶⁰

Nejprve byly novelizovány dva články ústavy, které odstranily vedoucí úlohu Komunistické strany Československa, z čl. 6 Ústavy roku 1960 byla vypuštěna formulace o vedení KSCv v Národní frontě a byla vypuštěna pasáž o uplatnění marxismu-leninismu ve veškeré kulturní politice Československa, rozvoji vzdělání, výchově a vyučování. Tyto změny byly provedeny hned 30. listopadu 1989.¹⁶¹

Ústavní zákon čl.100/1990 Sb. vypustil prohlášení k Ústavě, které plnilo roli preambule, dále byly přeformulovány články 7-15, jenž se týkaly ustanovení o hospodářském systému, pojetí a koncepce vlastnického práva a vlastnické vztahy včetně jejich ochrany.¹⁶²

---

¹⁵⁸MALÝ K., TOMÁŠEK M. a kol., *Nové jevy v právu na počátku 21.století – I. Historické impulzy rozvoje práva*, Karolinum, Praha, 2009, 341 s, ISBN 978-80-246-1686-5, s.207

¹⁵⁹MALÝ K., TOMÁŠEK M. a kol., *Nové jevy v právu na počátku 21.století – I. Historické impulzy rozvoje práva*, Karolinum, Praha, 2009, 341 s, ISBN 978-80-246-1686-5, s.206

¹⁶⁰¹⁶⁰ ADAMOVIÁ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0 , s.318

¹⁶¹ ADAMOVIÁ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0 , s.319

¹⁶² ADAMOVIÁ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0 , s.319

Místní samosprávu zase upravoval ústavní zákon č. 294/1990 Sb., ten rušil národní výbory a ustanovil obce základem místní samosprávy. Obec se stala právnickou osobou, která se stala samosprávným společenstvím občanů s vlastním majetkem.¹⁶³

V roce 1990 následovaly další série zákonů, které přispěly k demokratizaci právního řádu. Také během tohoto roku byly provedeny významné změny v soustavě ústředních orgánů československé federace. Cílem bylo postupně přesunout kompetence na jednotlivé republiky.¹⁶⁴

4 Ústava České republiky, Velké Británie a USA

4.1 Ústava České republiky

Již na začátku roku 1992 bylo jasné, že federativní zřízení Česko-Slovenska nebude fungovat, a když pak 1. 9. 1992 přijal Slovenský národní výbor novou Ústavu, federace se definitivně rozpadla. Česká národní rada následně 16. prosince 1992 vydala novou Ústavu platnou od 1. 1. 1993.¹⁶⁵

Ústavní zákon č.1/ 1993 Sb. je tvořen preambulí a osmi hlavami. Mimo toho je součástí Ústavy Listina základních práv a svobod, obsahuje státní symboly a vyjmenovává, které dosavadní československé i české ústavní zákony platí v České republice jako ústavní zákony i nadále. Dále určuje, že ostatní ústavní zákony dosud platné na území České republiky mají sílu zákona.¹⁶⁶

Hlava první obsahuje základní ustanovení státního principu České republiky. Druhý odstavec, který pojednává o podřízenosti mezinárodnímu právu, byl do Ústavy zakotven až po vstupu České republiky do Evropské unie.¹⁶⁷

---

¹⁶³ ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Země Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0 , s.319

¹⁶⁴ ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Země Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0 , s.319

¹⁶⁵ ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY, Ústava České republiky, ze dne 1. 1. 1993, In: *Ústav České republiky*, 1993, dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/obor/ustava-a-ustavni-zakony>

¹⁶⁶ ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY, Ústava České republiky, ze dne 1. 1. 1993, In: *Ústav České republiky*, 1993, dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/obor/ustava-a-ustavni-zakony>

¹⁶⁷ ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY, Ústava České republiky, ze dne 1. 1. 1993, In: *Ústav České republiky*, 1993, dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/obor/ustava-a-ustavni-zakony>

Hlava druhá pojednává o moci zákonodárné. Zakotvuje postavení Parlamentu jako moci zákonodárné a ústavodárné. Parlament je tvořen dvěma komorami Poslaneckou sněmovnou a Senátem. Poslanců je podle článku 16 dvě stě a jsou voleni na čtyřleté funkční období, senátorů je osmdesát jedna a ti jsou voleni na šest let, každé dva roky se pak volí třetina senátorů. Volební právo je upraveno v článku 18. Pasivní volební právo, být volen, je upraveno v článku 19. Neslučitelnost členství v obou komorách je zakotvena v článku 21 a Prává inkompatibilita, tj. neslučitelnost funkcí s ohledem na možný střet veřejného zájmu při výkonu různých funkcí v rámci troj dělby státní moci, je upravena v článku 22. Další články pak obsahu jí slib poslanců a mandát, přestupky, imunitu, výbory, komise, vyšetřovací komise či náhradní zákonodárství.¹⁶⁸

Hlava třetí obsahuje náležitosti moci výkonné. Zajímavé je, že Ústava postrádá definici moci výkonné a pouze z kontextu třetí hlavy lze do moci výkonné zařadit prezidenta, vládu, ministerstva, jiné správní úřady a státní zastupitelství. Od roku 2012 je prezident volen přímou volbou. Volbu prezidenta vyhlašuje předseda Senátu a je volen na pět let. Od roku 2013 může Senát se souhlasem Poslanecké sněmovny podat ústavní žalobu na prezidenta k Ústavnímu soudu za velezradu či pro hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku jinak nelze prezidenta při výkonu jeho funkce zadržet, trestně stíhat ani stíhat pro přestupek či jiný správní delikt. Ačkoli je vláda v souvislosti se svým jmenováním závislá na prezidentovi, jinak funguje jako vrcholný orgán výkonné moci a z hlediska reálné moci prezidenta převyšuje. Je tvořena předsedou vlády, místopředsedou a ministry. Státní zastupitelství je upraveno v článku 80, i když dříve spadalo pod moc soudní.¹⁶⁹

Hlava čtvrtá články 81 až 96 pojednává o moci soudní. Soudy jsou institucionálně nezávislé na moci výkonné a zákonodárné. Články 81 do 89 upravují povinnosti a pravomoci Ústavního soudu, ostatní soudy jsou pak shrnuty od zbylými sedmi články.¹⁷⁰

Hlava pátá se týká nejvyššího kontrolního úřadu, hlava šestá národní banky, sedmá hlava pojednává o samosprávných územních celcích a poslední osmá hlava obsahuje přechodná a závěrečná ustanovení. Článek 112 vymezuje množinu právních předpisů, pro něž souhrnně

---

¹⁶⁸ ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY, Ústava České republiky, ze dne 1. 1. 1993, In: *Ústav České republiky*, 1993, dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/obor/ustava-a-ustavni-zakony>

¹⁶⁹ ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY, Ústava České republiky, ze dne 1. 1. 1993, In: *Ústav České republiky*, 1993, dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/obor/ustava-a-ustavni-zakony>

¹⁷⁰ ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY, Ústava České republiky, ze dne 1. 1. 1993, In: *Ústav České republiky*, 1993, dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/obor/ustava-a-ustavni-zakony>

zavádí označení ústavní pořádek jako nový pojem ústavního práva a zároveň zrušuje část dosavadních ústavních zákonů federace. Česká ústava polylegální, tvořena více zákony.¹⁷¹

4.2 Ústava Spojených států amerických

První Československá ústava, která svým obsahem nejvíce odpovídá dnešní Ústavě České republiky, vychází z Ústavy americké. Společným znakem je hlavně Listina práv a svobod, která je součástí obou ústav. Spojené státy jsou na rozdíl od České republiky demokratickou republikou založené na prezidentském systému vlády, Česká republika je republikou parlamentní, proto zde nacházíme velké rozdíly v právním uspořádání republik. Od roku 2012 je hlava státu České republiky volena přímou volbou stejně jako ve Spojených státech, do této doby byla hlava státu volena nepřímou volbou. Kromě těchto základních rozdílů v Americe platí presumpce viny, zatímco v České republice presumpce nevinu. Ve Spojených státech je tedy každý, proti komu je vedené trestné stíhání, považován za vinného, v České republice je tomu naopak. Lze tedy říci, že svou strukturou a ve velké míře i obsahem jsou si ústavy České republiky a Spojených států velmi podobné.

Ústava Spojených států amerických je základním zákonem Spojených států amerických. Je základním rámcem pro organizaci moci ve Spojených státech a pro vztah mezi jednotlivými složkami moci, občany a všemi lidmi na území Spojených států. Ústava USA stanovuje republikánské zřízení se třemi pilíři státní moci, mocí zákonodárnou, představovanou dvoukomorovým Kongresem, mocí výkonnou, jejímž hlavním představitelem je prezident, a mocí soudní, na jejímž vrcholu stojí Nejvyšší soud. Také specifikuje dosah a povinnosti každé ze jmenovaných složek moci.¹⁷²

Ústava USA je nejstarší do dnes platnou ústavou na světě. Byla přijata a vešla v platnost 17. září 1787. Během téměř tří století k ní bylo přidáno 27 dodatků z čehož prvních deset tvoří Listinu práv. Způsob jakým je ústava chápána a vykládána závisí ve velké míře na rozhodnutí Nejvyššího soudu učiněných v soudních sporech týkajících se jejích ustanovení.¹⁷³

---

¹⁷¹ ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY, Ústava České republiky, ze dne 1. 1. 1993, In: *Ústav České republiky*, 1993, dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/obor/ustava-a-ustavni-zakony>

¹⁷² SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ, Ústava Spojených států amerických, ze dne 17.9.1787, In: *Ústava Spojených států amerických*, 1787, dostupných z: <https://klempera.tripod.com/usustava.htm>

¹⁷³ SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ, Ústava Spojených států amerických, ze dne 17.9.1787, In: *Ústava Spojených států amerických*, 1787, dostupných z: <https://klempera.tripod.com/usustava.htm>

Ústava USA se skládá ze sedmi článků se sedmadvaceti dodatky. Preambule ústavy zní: „*We the People of the United States, in Order to form a more perfect Union, establish Justice, insure domestic Tranquility, provide for the common defence, promote the general Welfare, and secure the Blessings of Liberty to ourselves and our Posterity, do ordain and establish this Constitution for the United States of America.*“¹⁷⁴

Preambule ústavy vyjadřuje základní myšlenky a principy ústavy. Její doslovný překlad zní: „*My, lid Spojených států, abychom vytvořili dokonalejší jednotu, nastolili spravedlnost, upevnili domácí klid a zabezpečili obranu země, podporovali růst všeobecného blahobytu a zabezpečili dobrodiní svobody sobě i svému potomstvu, dáváme si tuto Ústavu Spojených států amerických.*“¹⁷⁵

4.3 Ústava Velké Británie

Ústava Velké Británie, která je založena převážně na zvykovém právu a nemá písemnou formu, nemá s ústavami České republiky a Spojených států příliš společného. Ačkoli je Anglie konstituční monarchií, Česká republika parlamentní republikou a Spojené státy prezidentskou republikou, ve všech třech se moc zákonodárná dělí do dvou komor. Ústava Velké Británie je založena na zvykovém právu a ústavním zřízením je konstituční monarchie s panovníkem v čele.

Anglie se skládá ze tří států, kde každý má svůj právní systém, proto neexistuje v této zemi psaná sjednocená právní úprava v podobě ústavy. Přesto zde figuruje ústavní pořádek, který není kodifikovaný a je pouze z části psaný. Jedná se tedy o několik psaných zákonů a především ústavní zvyky. Nejvýznamnějším principem, kterým se řídí nepsaná ústava, je suverenita parlamentu.

Parlament Spojeného království se skládá ze dvou komor, panská sněmovna a sněmovna poslanecká. Do první sněmovny patří šlechtici a zástupci církve. Do zákonodárského sboru patří mimo poslance také formálně panovník. Ten má v oblasti moci moc výkonnou,

---

¹⁷⁴ UNITED STATES OF AMERICA, The Constitution of the United States, ze dne 17.9.1787, In: *The Constitution of the United States*, dostupný z: <https://constitutioncenter.org/media/files/constitution.pdf>

¹⁷⁵ SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ, Ústava Spojených států amerických, ze dne 17.9.1787, In: *Ústava Spojených států amerických, 1787*, dostupných z: <https://klempera.tripod.com/usustava.htm>

zákonodárnou i soudní. Ke schválení zákona je třeba panovníkův podpis, tituluje vládu a rozsudky se nevyhlašují jménem republiky, ale jménem krále či královny.¹⁷⁶

Vzhledem k tomu, že v Anglii neexistuje psaná ústava, není zde ani ústavní soud či nedochází k žádnému jinému způsobu kontroly ústavnosti. Ve Spojeném království platí princip, že jinému orgánu nenáleží vytvářet náhradu ani za jeden akt parlamentu.¹⁷⁷

---

¹⁷⁶ RADA, Petr. *Srovnání anglické a kontinentálně-evropské právní kultury*, [online]. Praha, 2014, [cit. 2022- 03- 03]. Dostupné : https://is.ambis.cz/th/kcyj2/Bak.prace.Petr.Rada2_Automaticky_ulozeno_.pdf. Bakalářská práce, Bankovní institut vysoká škola Praha, Katedra práva, Vedoucí práce: JUDr. Šárka Palermová

¹⁷⁷ RADA, Petr. *Srovnání anglické a kontinentálně-evropské právní kultury*, [online]. Praha, 2014, [cit. 2022- 03- 03]. Dostupné : https://is.ambis.cz/th/kcyj2/Bak.prace.Petr.Rada2_Automaticky_ulozeno_.pdf. Bakalářská práce, Bankovní institut vysoká škola Praha, Katedra práva, Vedoucí práce: JUDr. Šárka Palermová

Závěr

Vznik ústav a ústavního pořádku je podmíněný historickými změnami, závisí na mnoha faktorech a jednotlivých událostech a významných nestálých momentech dané společnosti. Jak je patrné z této práce a dokazují to mnohé další literární zdroje, vznik ústav a ústavního pořádku či jednotlivých režimů na českém území je vázán jednotlivými politickými změnami. Během 20. století byly tyto změny časté a nestálé, a proto téměř žádná z platných ústav neměla možnost působit dlouhodobě a stabilizačně.

K nejstarším právním památkám lidstva bych jen ráda řekla, že jsem byla překvapená do jaké doby spadají a jak moc byly tyto starověké kultury vyspělé např. Chammurapiho zákoník, který funguje jako základní řád pro tehdejší společnost nebo římské právo, jehož znaky jsou v tom dnešní patrné do dnes. Významnou roli v právní historii hrálo evropské kontinentální právo a jeho vývoj, z toho důvodu jsem zvolila tři země a jejich právní vývoj. Každou z nich tvořili jiné historické události a ty poznamenaly vývoj práva na jejich území, výsledky toho lze sledovat při porovnávání jednotlivých ústav př. Ústavy Velké Británie a Ústavy České republiky. Proto jsem se v další části věnovala především vývoji práva a ústavního pořádku na území dnešní České republiky a následně shrnula a porovnála ústavy České republiky, Spojených států amerických a ústavu Anglie.

Z historického hlediska je možné říci, že Češi o svou svobodu a vlastní ústavní uspořádání vždy bojovali. Důkazem toho může být volně vzato třeba vznik husitství a následné války nebo odborněji pak návrh kroměřížské ústavy, která oproti svým předchůdcům a následovníkům, nesla znaky vrcholného konstitucionalismu. Cíle jejich smýšlení se potvrdili v ústavě z roku 1920, která nese velké množství společných znaků s ústavou dnešní. Také vychází z americké ústavy a je nejvíce demokratickou a v tomto ohledu nejvypracovanější ústavou českých dějin. Fungování této ústavy bylo pozastaveno v roce 1938, z toho důvodu nelze porovnávat její dlouhotrvající životnost, význam a funkci. Většinou další ústavy platné na českém území ve 20. století měly spíše formální význam. Ústava z roku 1948 může na první pohled vypadat jako demokratické, ale už v ní jsou patrné znaky začínajícího komunismu. Během totalitního režimu byla ústava upravována a postupně měněna dle potřeby stále se prohlubujícího komunismu. Ústava z roku 1960 je povolnější a vytvářela nový pojem právníkou novořeč, díky které docházelo k svévolnému výkladu ústavy. Toto pozvolné uvolňování bylo zastaveno Pražským jarem a následné invazi vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968. Nová ústava, která vznikla po revoluci a rozpadu Česko- Slovenské federace, je velmi

podobná ústavě z roku 1920 a nese podobné demokratické znaky. Současná ústava je v platnosti již 29 let, přesto odborníci stále nacházejí nedostatky, nad kterými je třeba diskutovat.

V části porovnání jednotlivých ústav je práce zaměřena na Ústavu České republiky a Ústavu Spojených států amerických, jejichž podoba je velmi patrná. Je zřejmé, že tato shoda souvisí s historickým vývojem, kdy se spisovatelé Ústavy z roku 1920 nechali inspirovat Ústavou Spojených států. I přesto se v těchto ústavách nacházejí velké rozdíly.

V práci jsou analyzovány dva způsoby vývoje ústavy. První se zaměřil na společný evropský vývoj a druhý na historické území České republiky. Poslední část je zaměřena na současné ústavy České republiky, Velké Británie a Spojených států amerických a jejich vzájemné podobnosti a odlišnosti. Vývoj ústavního pořádku je velmi složité téma, které je vhodné k dalšímu a hlubšímu zkoumání v navazujícím studiu.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ACKROYD P., *Dějiny Anglie*, Brno, Centa, 2014 London, Pan Books, 2012, 479 s., ISBN 978-80-7507-003-6,
2. ADAMOVIČ K. a kol., *Velké dějiny Zemí Koruny české*, Paseka, Praha, 2017, 752 s., ISBN 978-80-7432-749-0
3. BALÍK S. a kol., *Politický systém českých zemí 1848-1989*, 3. vydání, Brno, Masarykova univerzita, 2011, 178 s., ISBN 978-80-210-5438-7, s.18
4. BĚLOVSKÝ P. a kol., *Případy římského praetora*, 2. vydání, Praha, LexisNexis ZC s.r.o., 2004, 110 s., ISBN 80-86199-99-1, s.8 a s.102
5. ČECHURA J., *České země v letech 1437-1526 I. Díl mezi Zikmundem a Jiřím z Poděbrad*, Praha, Libri, 2010, 294 s., ISBN 978-80-7277-447-0, s. 149
6. ČECHURA J., *České země v letech 1584 - 1620 První Habsburkové na českém trůně*, Libri, Praha 2009, 493 s, ISBN 978-7277-388-6, s.122
7. FRANCEK J., *24.10.1517 Svatováclavská smlouva*, Havran, Praha, 2006, 122 s., ISBN 80-86515-67-2, s. 5
8. GRÓNSKÝ J., *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa*, Praha, Karolinum, 2005, 584 s., ISBN 80-246-1027-2, s. 394
9. HORÁK O., RAZIM J., *Dějiny kodifikace soukromého práva v českých zemích*, Praha, Leges, 2020, 139 s., ISBN 978-80-7502-501-2, s. 83
10. HUNTOVÁ L., *Francouzská revoluce*, Brno, CDK, 2007, California, University of California Press, 1984, 269 s., ISBN 978-80-7325-119-2,
11. JOHNSON P., *Napoleon*, Brno, Barrister & Principal, 2003, USA, Viking Penguin, 2002, 166 s, ISBN 80-86598-52-7, s. 46

12. KALIVODA R., *Husitská epocha a J. A. Komenský*, Praha, Odeon, 1992, 312 s., ISBN 80-207-0341-1 s.11
13. KAVKA F., *Dějiny Československa do roku 1437*, Státní pedagogické nakladatelství, 1964, 430 s., ISBN 43-01-02 s.80
14. KAVKA F., *Bílá hora a české dějiny*, Garamond, Praha, 2003, 328 s., ISBN 80-86379-52-3, s.45
15. KLÍMA JOSEF, *Nejstarší zákony lidstva*, Praha, Academia, 1979, 384 s., ISBN 509-21-856,
16. MALÝ K. a kol., *Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945*, 4.vydání. Leges, Praha, 2010, 640 s., ISBN 978-87212-39-4, s.182
17. MORGAN K.O. a kol., *Dějiny Británie*, Praha, Lidové noviny, 1999 Oxford, Oxford University Press, 1984, 639 s., ISBN 80-7106-347-9, s.109
18. MALÝ K., TOMÁŠEK M. a kol., *Nové jevy v právu na počátku 21.století – I. Historické impulzy rozvoje práva*, Karolinum, Praha, 2009, 341 s, ISBN 978-80-246-1686-5, s.207
19. PAUL VLADIMÍR, *Nejstarší památky mezinárodního práva*, Praha, Academia, 1996, 305 s., ISBN 80-200-0308-8, s. 111
20. PEROUTKA F., *Budování státu I. 1918 – 1919*, 3.vyd., Praha: Lidové noviny, 1991, 442 s, ISBN 80-7106-040-2 s.158
21. PEROUTKA F., *Budování státu II. 1919*, 3.vyd., Praha: Lidové noviny, 1991, 877 s, ISBN 80-7106-037-2 s.587
22. SELTENREICH R. a kol., *Dějiny evropského kontinentálního práva*, 3.vydání, Praha, Leges, 2010, 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7, s. 33

Elektronické zdroje

1. KARLOVA UNIVERZITA, Oslavy 700.výročí narození Karla IV, *Zlatá bula Karla IV*, 2016,
2. [online]. Vanča M., [cit. 2022 - 01- 04]. Dostupné z: <https://karel700.cuni.cz/KAREL-43.html>
3. MASARYKOVA UNIVERZITA., Právnická fakulta., LAW MUNI, *Středověké státní zřízení*,
[online]. Vojáček L. 2009 [cit. 2022 - 01- 02].Dostupné z: https://is.muni.cz/elportal/estud/praf/js09/dejiny/web/prednasky/1._Stredoveke_statni_zrizeni-print.pdf
4. MOCEK o., Epravo, *Code civil, aneb změny ve francouzském obligačním právu po 1. říjnu 2018* [online]. EPRAVO,1999, [cit. 2021- 12- 28]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/code-civil-aneb-zmeny-ve-francouzskem-obligacnim-pravu-po-1-rijnu-2018-108304.html>
5. NĚMEC V., Dějepis, *Velká francouzská revoluce* [online]. Čížek T., 1997, [cit. 2021- 12-26]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/velka-francouzska-revoluce/>
6. NĚMEC V., Dějepis, *České země za husitské revoluce* [online]. Čížek T., 1997, [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/ceske-zeme-za-husitske-revoluce/>
7. NĚMEC V., Dějepis, *Osvícenský absolutismus* [online]. Čížek T., 1997, [cit. 2022-02- 28]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/osvicensky-absolutismus/>
8. RADA, Petr. *Srovnání anglické a kontinentálně-evropské právní kultury*, [online]. Praha, 2014,[cit. 2022- 03- 03]. Dostupné : https://is.ambis.cz/th/kcyj2/Bak.prace.Petr.Rada2_Automaticky_ulozeno_.pdf. Bakalářská práce, Bankovní institut vysoká škola Praha, Katedra práva, Vedoucí práce: JUDr. Šárka Palermová

Legislativní dokumenty

1. CIVIL PROCEDURE CODE, Základní ustanovení, sekce 3, 2011, Wolters Kluwert ČR ISBN: 978-80-7357-689-9 překlad Anna Šimčíková
2. ČESKOSLOVENSKO ústavní zákon č. 150/ 1948 Sb. ze dne 9.6.1948 In: *Ústava Československé republiky*, 1948, Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-150>
3. UNITED STATES OF AMERICA, The Constitution of the United States, ze dne 17.9.1787,
In: *The Constitution of the United States, 1787*, dostupný z: <https://constitutioncenter.org/media/files/constitution.pdf>
4. ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY, Ústava České republiky, ze dne 1. 1. 1993, In: *Ústav České republiky*, 1993, dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/obor/ustava-a-ustavni-zakony>
5. SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ, Ústava Spojených států amerických, ze dne 17.9.1787, In: *Ústava Spojených států amerických, 1787*, dostupných z: <https://klempera.tripod.com/usustava.htm>